BIBLIOTECA

PENTRU TOȚI

JAN LIGTHART

DE VORBĂ CU COPII

IN ROMÂNEȘTE DE

I. G. MARINESCU

Profesor fost director al Școalei Normale Carol I

EDITURA

Libr. „UNIVERSALA“, Alcalay & Co.

Bucuresci — Calea Victoriei, 27

www.digibuc.ro

Prețul 14 lei

No.

Caragiale I. L. Păcat, O făclie de Paște și alte nuvele și schițe. Povestiri sguduitoare . . 1119-1120

Caraivan Virgil Altman voinicul 752-752b.

Carlyle, Muncă, Sinceritate, Tăcere din engleză de Const. Antoniade . . . . . 660-660 b.

Carmen Sylva. De prin veacuri. Legende cu privire la munții noștri de pe Valea Prahovei, povestite într'un stil ales și plin de farmec 7

Cazaban Al. Oameni cum se cade. Nuvele și schițe 709

Cehov A. Farmacista. Nuvele și schițe 895

» Nuvele 484

Cervantes. Don Quijotte 218

Chateaubriand. Atala, René, traducere de N. Daschievici . . 548—9

Cicerone. Cuvântarea despre M. Marcellus, traduc. de Vasile Grecu, prof. universitar . . . 962

» Pro Milione, din latinește de Vasile Grecu, profesor universitar . . . . . 967—8

Cicerone. Despre prietenie, din latinește de N. Dima . . . 107

» Catilinarele din latinește de profesor Const. Damianovici 803—4

» Despre bătrânețe, din latinește de C. R. Stoicescu . . 339

Collodi. Pățaniile lui Vasilache. . . 837-839

«Pățania lui Vasilache» sau «Istoria unui paiațe», e titlul unei povestiri neobicinuit de ciudate, căci e istorisirea vieții unei... păpuși de lemn. Place,

www.digibuc.ro

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

JAN LIGTHART

DE VORBĂ CU COPIII

IN ROMÂNEȘTE
DE
I. G. MARINESCU
Profesor, fost director al Școalei Normale [redacted]

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI „UNIVERSALA"
ALCALAY & Co.
CALEA VICTORIEI, 27

www.digibuc.ro

JAN LIGTHART

www.digibuc.ro

INTRODUCERE

Jan Ligthart, numit de Edward Peeters Pestalozzi neerlandez şi socotit ca atare de lumea şcolară, este o personalitate. El are o pedagogie aparte, el cercetează sufletul copiilor, nu într'un laborator de psichologie, ci în şcoală, nu prin ajutorul instrumentelor delicate, ci numai prin ochii săi—ochii corpului şi sufletului — de institutor devotat. El pricepe că, între adultul sau bătrânul care face lecţiuni şi copilul, care învaţă cele dintâi elemente ale fiinţei omeneşti, e o prăpastie, dar ştie întotdeauna şi peste tot s'o treacă, nu pentru a atrage, de odată, pe copii la el, ci pentru a se apropia de ei şi pentru a înainta în tovărăşia lor până la deplina dezvoltare a facultăţilor lor.

Ar trebui să citim micile sale lucrări a-

www.digibuc.ro

supra aventurilor lui *Pim* şi *Mien*, ale lui *Ot* şi *Sien*, pentru a vedea cât de bine a scotocit sufletele copiilor, cât i-a fost de uşor să se apropie de ei şi să lucreze cu ei pentru a-i forma. Pe drept, cărţile lui alcătuesc lectura cea mai plăcută copiilor; în el vibrează sufletul unui Pestalozzi, al unui Pestalozzi cu un condei meşter, cu o minte mai la înălţimea secolului său. In Olanda, Ligthart este autorul cel mai iubit al copiilor, ei găsesc în povestirile-i simple şi naive hrana cea mai potrivită vârstei lor.

Voiţi să-l cunoaşteţi pe pedagog? Citiţi revista lui *School en Leven*, acest „interior unde te poţi mişca în libertate", cum a spus-o Ligthart. Dacă vă e greu să răsfoiţi cele 15 volume mari—cari au apărut până acuma — citiţi *Over Opvoeding*, adevărată mină de aur. In ea veţi specui multe idei rodnice, înnălţătoare şi bogate în urmări. In această lucrare, gluma şi înţepăturile de ac sunt tovarăşele ideilor educative; acolo pare că se aude vecea-i sonoră şi plăcută, şi mereu din ce în ce mai mult, la fiecare citire nouă, mintea vi se duce mai departe, mai adânc.

www.digibuc.ro

Dacă voiţi să-l cunoaşteţi ca institutor, ca om de şcoală, observaţi-l în cadrul lui natural, în modesta-i şcoală publică din Tullinghstraat în Haga. Cei carî au trecut odată pe acolo n'o uită, şi sunt mulţi carî veniţi din toate colţurile Europei, au plecat cu o amintire totdeauna vie, mereu plăcută, manifestată prin grai, sau scris.

Jan Ligthart s'a născut la Amsterdam, la 11 Ianuarie 1859. .

Nu mă voi întinde aici asupra tinereţii lui. Voi reaminti numai principiile lui educative, izvorâte şi date la lumină după ce au fost experimentate şi practicate în şcoala lui.

Partizan convins, apostol chiar al libertăţii, face parte din o grupă de oameni pe care nu o poţi boteza. Nu vă miraţi deci, când a voit — întâi de toate — să goniască din şcoală şi din teorii toate lanţurile pedagogiei clasice. Institutori şi elevi sunt liberi în şcoala lui, nu o libertate nesocotită, care ar avea cele mai rele urmări, ci o libertate sănătoasă şi deschisă, care contribue să

www.digibuc.ro

dosvolte sentimentul răspunderii şi care deşteaptă în inimi cele mai frumoase iniţiative.

Odată cu libertatea, el a introdus în şcoală viaţă complectă. Pentru el, viaţa nu este o fabrică, unde fie-care lucrător munceşte la o părticică din total, ea este o societate în sine, trăind în mijlocul naturii, unde totul se leagă, te înlănţueşte; unde cunoştinţele cele mai deosebite se amestică într'o armonie binefăcătoare. Acesta e sistemul lui de *concentraţie*, pe care nu trebue să-l confundăm cu *concentricitatea*, căci pe când cel din urmă este foarte adesea ori nelogic, cel dintâi este totdeauna natural şi potrivit învăţămintelor vieţii.

Pentru a te bucura de viaţă folosind învăţămintele ei, trebue să ştii să observi. El introduce intuiţia. „Pentru toţi", scrie el, aceasta înseamnă a lăsa pe copii sa umble cu înseşi lucrurile, fără a întrebuinţa cuvinte. Cei cari vorbesc astfel se înşeală cu desăvârşire! A nu întrebuinţa cuvinte? Dar asta voi face şi eu, acum când voesc să dau pe scurt o intuiţie (enseignement des choses) asupra intuiţiei! Cum ar putea is-

www.digibuc.ro

toria să expună faptele trecutului, fără a recurge la vorbe? Dacă institutorul povesteşte copiilor campania lui Napolen în Rusia, şi aceasta aşa de viu în cât copiii ascultă cu dragă inimă, el face o intuiţie mai frumoasă de cât vă închipuiţi. Dar dacă ar conduce copiii înnaintea făţadelor istorice, în prezenţa lucrurilor, şi nu le-ar deschide ochii sufletului, sau dacă le-ar arăta documente, manuscrise vechi spre ex., cari nu le spun nimic, el n'ar face intuiţie. A intui, înseamnă a conduce copiii în plin adevăr, aşa ca ei să-l vadă, să-l simtă; adevărul de aproape şi de departe, în spaţiu şi-n timp, în lumea materială ca şi în lumea spirituală...

Intuiţia cere doua condiţii: putinţa de a înţelege şi de a simţi în elev, şi arta institutorului de a o înfăptui. Trebue placa sensibila şi lumina soarelui, fără ele nu se poate obţine niciodată fotografii....

Aceste idei fundamentale, ale doctrinei lui, au fost îmbrăţişate de mulţi. De curând s'au adoptat în Suedia, unde Ligthart a fost chemat să facă mai multe conferinţe.

www.digibuc.ro

Traducerile cari vor urma mai departe sunt din Ower Opvoeding. Opera lui cea mai însemnată este însă *Het Volle Leven*, din ea voi da: *Cele dintâi zile la şcoală*, care îi serveşte de introducere.

Activitatea lui Ligthart a fost fecundă, nu numai în Olanda, ci şi în alte ţări ale nordului. E timp ca şi restul Europei, să cunoască şi să admire pe acest om de şcoală, demn de toate succesele, şi care vede cea mai mare cinste în titlul de institutor.

după

Edwards Peeters*

---

*Toate bucăţile cari urmează au fost traduse în limba franceză de Edwards Peeters.

www.digibuc.ro

II

Un mijloc uşor

Se numea Andrée Duveau. Era un drăgălaş blonduţ abia de trei ani.

De unde avea aceste nume rari? Uşor de răspuns. Mama lui, când la născut, s'a întrebat ce nume îi va da! „Cum îl voi numi?" Numele cărui unchi sau tată mare va purta? Va avea numele tatălui?

Tatăl se hotărîse. El nu prea ţinea să perpetue în familie numele strămoşilor. In acest moment, era plin de entuziasm pentru aeronatul curagios, îndrăzneţ, care, voind să descopere prin ajutorul balonului polul nord a sburat la moarte. „Se va numi Andrée Duveau", zise el. Mama primi, şi aceste nume franceze fură scrise în registrul naşterilor din sătuleţul *Gueldre*.

Mi-ar fi mai uşor să vă spun de unde luase căpuşorul blond, ochii albaştri, obrajii grăsuţi şi trandafirii: le moştenise dela părinţi, căci amândoi erau Frizoni.

www.digibuc.ro

Când am cunoscut pe micuţ, sta mai bine ca mine, căci sănătatea fiindu-mi sdruncinată, venisem să caut o odihnă mai lunga în casa părinţilor lui şi-n aerul înviorator al satului. El semăna cu natura ce-l înconjura.

Numai într'o privinţa stam mai bine ca el: nu mă batea niciodata pentru greşelile ce făceam! In ceeace-l priveşte, aş putea zice că avea porţie zilnică. Uneori mângâierele acestea pedagogice se repetau de mai multe ori pe zi. Aşa i se făcea educaţia: o simţia dimineaţa, la prânz şi seara.

Şi totuş, mama lui era cea mai fermecătoare şi cea mai blânda din lume, şi se prapădea după micuţul ei, singurul copil. Dar chiar aceasta dragoste era slabiciunea ei: Se temea prea mult că-şi va răsfaţa copilul şi voia să-l crească bine. Or, singura-i metodă era bătaia clasică. Când era mică, mamă-sa procedase la fel, şi, convinsă de bunatatea procedeului, voia să facă tot aşa. De altfel, cum să creşti un copil dacă din timp în timp nu-l pedepseşti? Or, pentru a creşte potrivit pe blonduţ, orice ocazie era bună, cu condiţie ca mâna

www.digibuc.ro

mamei să nu mai simtă bătaia ce-o dase puţin mai înainte.

Andrée Duveau lucra cu multă râvnă pentru a se perfecţiona, stârnind în orice moment activitatea mamei sale. Spre exemplu: muia bine prin smârcuri hainele, ghetele, ciorapii şi pantalonii — n'o făcea într'adins, vă asigur că aceasta venia dela sine — pe urma se tăvălia prin câmpul vecinului, până când se înnoroia din cap până la picioare. Când mama lipsia, el ridica fitilul sobei cu petrol, aşa că toată bucătăria se umplea de fum şi miişoarele de fulgişori negri se mişcau acoperind totul, cu un strat în care mâinile micuţului făceau figuri fantastice.

Când vânzătorul nu era lângă butoiul de petrol, el deschidea canaua şi juca de bucurie la vederea lichidului cu sclipiri albăstrui, ce se răspândia pe pământ. Cu multă greutate izbutia să vîre în gâtul sticlei de petrol sâmburi, pe care mama îi scotea seara cu multă caznă, când voia să umple lămpile, sau vărsa petrolul în farfuria cu cicoare.

Mai făcea alte multe mici răutăţi, pe cari

www.digibuc.ro

el nu le privia ca atari, căci abia i se uscau lacrămile, produse de o răfuială, că micuţul lui creer şi mânşiţile-i neastâmpărate căutau o nouă invenţie cu totul originală.

„E un mare ticălos, zicea adesea mama lui, dar nu mă mir: tată-său, când era mic, a fost groaza satului, şi chiar eu nu prea eram din cele liniştite".

Această moştenire, care explica totul, era combătută energic prin o ploaie de lovituri. Tânăra mamă nu se gândia niciodată să explice purtarea copilului, nici să schimbe sistemul educativ. Era bine încredinţată că eu o aprobam: căci cum n'ar aproba un institutor o astfel de metodă educativă ? Cine ştie mai bine ca institutorul că micuţii trebuie stăpâniţi cu lovituri !

* * *

Cu toate acestea, mama băeţaşului era cea mai drăgălaşe şi mai blândă femeie din lume. Andrée primia lovituri cu nemiluita, dar nici sărutările nu se lăsau mai pre jos. „Micuţul meu, pentru ce eşti tu atât de rău !" — După pedeapsă, ea-şi îmbrăţişa co-

www.digibuc.ro

pilul, îl săruta, îl desmerda, îl lăuda, îl mângâia până când amândoi nu-şi mai amintiau de pedeapsă. Pe urmă ea începea să cânte, cu o voce clară de sopran, tot repertoriul cântecelor de şcoală, începând cu neuitata *Primăvară* a lui Worp. Putea să ningă, să bată vântul, să geruiască: cerul era albastru, valea acoperită cu verdeaţă, şi vocea ei melodioasă făcea să înfloriască viorelele şi crinii într'o minunată primăvară.

Ce pagubă ca o femeie care-şi iubia copilul cu atâta dragoste şi era dotată cu puterea fascinătoare a cântecului, nu pricepea nici un alt mijloc de educaţie, de cât mâna totdeauna gata să lovească.

Vă asigur că v'ar fi părut rău. Eu, care atunci nu mă ocupam de şcolari, am căutat să fac puţină pedagogie cu mama. E hotărât că un institutor vede în educaţie unicul mijloc de a ridica societatea. Şi chiar când el are trebuinţă de numeroase lecţii pentru a se stăpâni şi pentru a câştiga anumite virtuţii, se va devoţa cu dragă inimă să facă educaţia pedagogică la tot ce întâlneşte în cale. El are pedagogia în sânge.

www.digibuc.ro

Intr'o zi, îi zisei: „Ce comoară de copil"!

Inima mamei a tresărit de bucurie: „Nu e așa? Da, este un înger".

— Și un adevărat băiat așa mic cum e.

— Da, dar este puțin cam rău. E adevărat că nu prea îl cruț cu bătaia.

— Am văzut. Dar de ce?

— Pentru ce? Iată o frumoasă întrebare pentru un institutor!

— Pentru ce? Dar natural, pentru a-l învăța să fie ascultător. Nu se poate îndrepta cu nimic. Nu lasă nimic ne stricat, poți să-l oprești de o sută de ori!

— Nu-l mai opriți de la nimic!

— Și mai bine! Să-l las să facă tot ce-i trece prin cap! Dar atunci ar distruge tot ce ar găsi în cale. Vedeți ceasornicul de colo, de pe birou? L-a construit bărbatul meu. Știi ce-a făcut, acest strengar — e vorba de Andrée — ? S'a suit pe un scaun, de acolo de birou, a luat ceasornicul, nu știu ce-a mai făcut, dar iată ce-a mai rămas din el!

Trebuie să mărturisesc că nu rămăsese mai nimic!

www.digibuc.ro

— „Şi aţi voi să nu-l mai opresc de la nimic?“

— In adevăr, aş dori să nu mai aveţi de la ce-l opri.

— Peste putinţă. De dimineaţa şi până seara, trebuie să-i strig neîncetat: „Nu pune mâna pe aceasta, nu te atinge de aceea“. I-ar trebui un servitor, care să-l supravegheze neîncetat, să se ţină mereu după el.

— De sigur, ar trebui să se schimbe, să vă asculte.

— Cum aţi putea face?

— Ar trebui sa nu-l mai opriţi, ci să ordonaţi. Copilaşul vrea să lucreze toată ziua. El nu poate sta liniştit. Iată-l că a pus mâna pe maşina de cusut.

Mâna mamei se ridică pentru a lovi.

— Nu, nu'l bateţi.

— Dar nu trebuie să se dezobişnuiască?

— Din contră, trebue să se obişnuiască. Nu vedeţi că acest copilaş vrea să cerceteze şi să-şi dea seama de toate? E rău ce face? Din contră, mi se pare că dă dovadă de caracter şi de activitate. Cât e de mic, vrea să lucreze ceva. El are mişcarea

www.digibuc.ro

în sânge. Dar iată, la trei ani, nu ştie ce se poate face, şi pentru asta pune mâna pe toate. A ridica fitilul lămpii, bunule Dumnezeu! iată un foc de artificiu pentru el — şi apoi, fulgii cari scoboară în aer sunt atât de drăgălaşi! A împinge o ghindă în gâtul sticlei; e o adevărată victorie: gândiţi-vă, o ghindă atât de mare, într'un gât atât de strâmt! E adevărat că e politicos pentru mamă şi, cam periculos pentru copil. Iată pentru ce trebuie să procedaţi în aşa fel ca să nu se mai joace cu petrolul, să nu se mai gândească la astfel de jocuri.

— Lesne de zis, dar aş vrea să ştiu cum.

— Am spus-o: nu *opriţi, ordonaţi.* Nu ziceţi: „Andrée, *nu pune mâna*", ci: *Andrée adumi aceea.* Nu: „*Pleacă*", ci: „*Dămi mâna*", Nu: „*o palmă pentru această răutate*", ci: „*o sărutare, pentru că ai făcut bine cutare lucru*". Copilaşul să vă fie un ajutor, nu un stricător. Spuneţi-i să pună sticla cu petrol la loc şi arătaţi-vă mulţumită dacă izbuteşte să nu verse nici o picătură. Ce băiat activ! Lăsaţi-l să umple

www.digibuc.ro

cutia cu cărbuni din pivniță. Copiilor le plac așa ceva: Puneți-l să care gălețile și scaunelele. Îi place să se suie pe scară: puneți-l să ducă ceva în pod. Știți ce rezultat va avea toate acestea? Toate gândurile lui vor fi absorbite de aceste lucruri și nu se va mai gândi la jocurile ce-i erau atât de plăcute. Trebuie să fiți cu grije însă, să nu-l pedepsiți când greșește ceva, când îi cade sau sparge ceva; spuneți numai că a făcut pagubă și că de sigur se va obișnui să lucreze mai bine. Mai ales nu-l bateți: Această mică comoară, careia îi place atât de mult să ajute pe mamă-sa, nu merită pedeapsă, când se întâmplă să greșiască. Chiar de-ar sparge obiectul cel mai prețios, nu sdrobiți sufletul mult mai delicat și mai prețios al micuțului lucrător. N'a făcut tot ce-a putut? Atât ajunge. Și nu uitați că, tot ca noi, numai împiedicându-se și căzând se va obișnui".

M'am dus să mă plimb. Pe drum, înflăcărat de discursul meu, mi-am zis: „moralizator plicticos ce ești! Ai venit la țară să te odihnești, sau să pisezi lumea cu peda-

www.digibuc.ro

gogia?“ Socotii că nu e de nici un folos să-mi răspund, şi ratăcii prin pădurea tăcută de brad, acest simbol de tinereţe şi de putere, aceasta verdeaţa care nu moare de cât când piere trunchiul.

* * *

Voiţi să ştiţi ce urmari fericite au avut sfaturile mele?

Ascultaţi: cineva se urcà pe scară. Sa deschid uşa camerei mele şi sa mă uit pe furiş. Incet, sa nu-l sperii! Drăgălaşul blond se urcă cu o sticluţă de lapte sterilizat în mânuşiţele lui. Admiraţi plăcuta lână blonda şi omuleţul bucălat şi trandafiriu. In sfârşit, iată-l! Şaiserezece trepte de urcat, nu e puţin. Cu sticla strâns lipita, se suie încet şi o aşează într'un colţ. Nu e admirabil? Şi mama e de laudă, căci sticla preţueşte 20 de bani şi laptele tot atât: adică riscă patruzeci de bani; e însă vorba de educaţia copilaşului ei. Şi micuţul care a cărat trei sticle, una după alta! De mirare ce poate face un copil, când ne încredem în el şi când nu-l condamnăm la neputinţă, prin mania noastră de a-l opri dela toate

www.digibuc.ro

Şi nu e numai atât. Corespondenţa dela poştă îi trecea prin mâni, aşa că a învăţat sa deosibeasca semnele din care e alcatuită adresa mea. De sigur, dacă ar fi totdeauna cineva care sa strige: „*Nu pune mâna*“, el n'ar mai fi învatat literele. Dar acum când i se spune: „Priveşte ce scrisori are domnul“, micii lui ochi cercetatori urmaresc rândurile adresei, şi nu ştiu dupa ce semne totdeauna aceleaşi, ajung sa recunoască ce e pentru parinţi şi ce e pentru „Domnul“.

Lăsaţi copilaşul! Energia vie, care lucrează în el, îl dozvoltă, sufletul lui se exteriorizeaza: îşi caută hrana priincioasă şi se educa singur. Plantele şi animalele fac la fel. Un rând de lalele, de zambile, de şofran şi de ghiocei cari împodobesc marginile ferestrei mele, care singure produc printre frunzele lor bobocii de unde vor eşi îndată florile frumoase şi mirositoare; tcate astea fară ca sa siluesc misterul bobocilor. *Aceasta... vine... dela sine...* N'am de cât să le dau apă şi lumina zilei... şi plantele es singure din încurcătură. Viaţa, viaţa minunata, care desfaşură misterioasa ei lucrare în bobocii roşii şi-n tulpinele verzi, aceasta *viaţă* face *totul*.

www.digibuc.ro

III

O întâmplare supărătoare

Mama, care se plimba cu micuţu-i de opt ani, întâlneşte o prietenă. După ce au stat de vorbă, cele două femei se despart şi prietena zise copilului: „La revedere Willy! Să spun, din parte-ţi, complimente Mariettei? (Marietta este fetiţa prietenei şi colega băeţaşului)".

— „Nu!" zise Willy.

— Cum se poate! şi pentru ce?

— Pentru că nu mă sinchisesc de ea. Cred că Marietta este o copilă plicticoasă.

Cele două prietene roşesc de ruşine. Willy rămâne nepăsător; el nu înţelege, nu bănueşte situaţia delicată în care a pus pe mama lui. Astfel, despărţirea s'a scurtat, mama lui Willy nu găseşte, pentru despărţire, decât un surîs silit.

Dar, mai plimbându-se şi văzând nepăsarea micuţului, caută dezlegarea problemei.

Cum să înveţe pe copil, să uniască delicateţa cu sinceritatea?

www.digibuc.ro

Sinceritatea e foarte uşoară : n'ai de cât să spui adevărul, în toate împrejurările. Spune ce ştii, ce gândeşti, ce simţi. Vorbele tale să arate exact ce se petrece în tine. Nu e greu. E atât de uşor, în cât, din sinceritate, Willy a ajuns la grosolănie!

Sinceritatea lui este supărătoare pentru alţii. Şi e cu atât mai grea cu cât ceilalţi, mai puţin sinceri, ziceţi-le ipocriţi, nu se arată supăraţi, aşa că el nu-şi închipuie cât de dureroasă i-a fost sinceritatea. Astfel e lipsit de singurul mijloc care ar fi putut să-i îndulciască sinceritatea supărătoare şi dureroasă.

Cum va proceda, pentru a-l face să rămână sincer, şi să ţină totdeodată seama de simţirea altora? Ea ştie că ipocrizia convenţională este vătămătoare sincerităţii, care arată superioritatea caracterului copilaşilor.

O comedie de dragoste şi de interes este o rugină care roade oţelul unui adevărat caracter. Dar această nesimţire, atât de aspră, această onestitate rece şi supărătoare este o parte rea a sufletului. Nu trebue să

www.digibuc.ro

se obişnuiasca a face rau altora, fără a simţi şi el. Trebuie să înveţe, şi el, a cruţa pe semenul său.

Nu din interes, ci din milă, trebuie sa înveţe a nu supăra fără folos. Dar cum să-l înveţe? Greu!

* * *

— „Willy, zise ea, ai văzut cât de mult s'a roşit mama Mariettei?

— Nu, mamă. Şi pentru ce-a roşit?

— Pentru că nu-i plăcea ce-ai zis.

— Ce-am zis, mamă?

— Ca Marietta e plicticoasa.

— Acesta e adevărul, mamă.

— Acesta nu e un motiv, ca mama ei să găsiască bun ceeace tu zici. Ştii bine că-şi iubeşte mult fetiţa, şi trebue să fie foarte mâhnită, când aude că alţii n'o iubesc.

— Pentru ce să fie mâhnită? Ce-i pasă de părerea altora?

Această întrebare, această observaţie, surprinde pe mamă. I se păruse ca Willy înţelege mâhnirea mamei Mariettei, şi că n'avea de cât să caute prin ce mijloa ar putea cruţa pe alţii. Dar iată ca Willy a con-

www.digibuc.ro

dus-o pe un teren nou. Ce-i pasă unei mame, când alţii găsesc că copii lor nu sunt simpatici? Sau mai bine — caci aici nu e vorba de raţionamente logice — cum să facă să simta micuţa-i inimă? Dacă e cu putinţă, ar trebui să-l pună într'o situaţie identică. In toate timpurile, numai aşa s'a izbutit a înţelege pe alţii: *a se pune în locul lor, a trăi din viaţa lor.*

— Iubeşti pe tată-tău?

— Asta o ştii bine, mamă!

— Ce-ai zice dacă unii din camarazii tai ar găsi ca taticul tău e plicticos? Ce-ai zice mai ales, când ar spune-o?

— M'ar lăsa nepăsător fiindcă ei nu-l cunosc.

— Şi dacă l-ar cunoaşte bine, dacă ar locui împreună cu noi? Sau daca tăticu ar fi institutor, şi dacă ei ar fi cu tine în clasa lui?

— Oh! atunci se poate ca tăticu să fie plicticos, căci mai toţi institutori sunt. Şi s'ar putea ca şi eu să fiu de părerea lor.

— Şi dacă totuş ai crede ca e bun, ca acum, iar camarazii tăi ar spune că-l găsesc nesuferit.

www.digibuc.ro

— Şi asta m'ar lăsa nepăsător!

— Şi te-ai mai juca cu copii aceia?

— Dacă mi-ar plăcea, pentru ce nu? Ce e nevoie ca toţi să iubiască pe tăticu?

Mama înţelege că nici aşa nu va ajunge la nimic. Copilul nu simte pe tatăl său ca o parte *integrantă* din propriul său individ. O mamă se simte rănită în copilul ei: Copilul ei, este partea cea mai delicată din ea însăşi; ea este, în ceeace-l priveşte, foarte simţitoare. Cât de mult se supără o femeie sau o fată de măritat când îi spui că e urâtă! In această privinţă, vanitatea femeiască e foarte mare. Tot aşa, o mamă se supără când nu ne plac copiii ei, în copiii ei se simte umilită: arborele doreşte să fie cinstit în fructele sale. Din această cauză, mama trebuie să-şi mărginiască mijloacele numai la faptele cari privesc direct pe Willy. Noi nu ţipăm când alţii sunt călcaţi pe picioare: trebuie să ne calce pe noi, ca să ţipăm.

* * *

Prin experienţa noastră proprie trebue să ne ridicăm la experienţa altora. Din pro-

www.digibuc.ro

pria noastră durere s'o simţim pe-a altora. Oare durerea nu e cea mai bună educătoare?

Nu putem cere însă ca o mamă să facă într'adins pe copilul ei să sufere, pentru a-l face simţitor la durerile altora. Iată pentru ce mama caută să găsiască în experienţa restrânsă a micuţului Willy, o coardă care să vibreze la mâhnirea altora.

— Iţi mai aduci aminte de ferma frumoasă, care ai construit-o mai zilele trecute?

— De sigur; o am şi acuma în camera mea.

— E frumoasă?

— De sigur!

— Ce-ai zice dacă Fred ţi-ar spune că e urâtă?

Un hohot de râs a fost răspunsul. — Ei se vede că nu ştii nimic, strigă vesel Willy. Fred o găseşte şi mai frumoasă!

— Inchipue-ţi că o găsia urâtă!

— Nu se poate, mamă, căci e frumoasă.

Şi toţi copiii spun că e frumoasă. Nu, nu, e peste putinţă!

— Dacă, totuş, Fred o găsea urâtă şi ţi-o spunea în faţă!

www.digibuc.ro

— Ce e cu asta? I-aş fi spus: Incearcă tu să faci una mai frumoasă!

— Şi asta nu te-ar fi mâhnit?

— De loc! Pentru ce să mă mâhniască?

Incă odată mama înţelese că nu e pe drumul cel bun. Dar mai înţelese şi altceva. Daca Willy nu se supără de părerea altora, e probă că-i place adevarul, şi că primeşte ideile altora; mai mult, că nu e vanitos şi nu-l supără o părere nefavorabilă. Vanitatea, acest cusur al multora, lipsia lui Willy. Nu e bine? Nu va fi el apărat de nenumărate greşeli, de nenumărate închipuiri? Fiindcă nu era vanitos, nu bănuia vanitatea altora, a mamei Mariettei, spre ex.

Nu se explică astfel nepăsarea lui?

Mama simţi că e pe drumul cel bun, şi asta o bucura, căci Willy era reabilitat. Ea nu se vedea silită să găsiască un cusur copilului. Greşeala era a ei, a adulţilor. Aceştia erau corupţi de prieteniile făţarnice, de dulceaţa şi bunatatea celor prefăcuţi. Aşa zisa ştiinţă a vieţii, care se arata în delicateţa prudentă de a nu supara pe nimeni, nu e decât o floare de seră, adică

www.digibuc.ro

o întâmplare produsa artificial, care n'arr loc în viaţă liberă, vie, naturală.

Dacă oamenii s'ar fi obişnuit să-şi comunice părerile fară înconjur, cum se întâmplă în lumea copiilor necultivaţi, nu s'ar fi produs această senzibilitate fara frâu. Chestiunea este de a şti dacă spui adevărul dureros, numai din dragostea de adevăr, sau pentru că vreai să superi. Numa aşa, judecând pe cineva, poţi să hotărăşti. Mâhnirea produsă nu serveşte de criteriu numai intenţia hotărăşte dacă ţi-e îngăduit sau nu, să spui adevărul.

Deci nu trebuie să ţinem de loc seamă de simpatiile altora? Deci trebuie să cerem ertare, să ascundem, să îndulcim adevarul care nu place altora?

Da, aşa e bine. Willy eşia din lupta curat ca zăpada: mama Mariettei n'ar fi tretrebuit să roşiască. Această roşiaţă o condamna, proba că nu-i place adevărul, că e vanitoasă. Dar dacă Marietta ar fi zis de Willy, ceeace Willy a zis de Marietta, atunci...

Această idee făcu să se năruiască ime-

www.digibuc.ro

diat tot raţionamentul. Auzia foarte clar pe Marietta zicând: „Nu-mi pasă de Willy, îl găsesc plicticos“. Îi umplea inima de durere. Cu privirea drăgăstoasă se uita la Willy judecat atât de rău, şi se simţia năpădită de un frig de ghiaţă contra Mariettei celei rele...

Şi tot raţionamentul s'a făcut mii de sfărâme.

* * *

Săptămâna următoare mama a fost muncită de această problemă pedagogică.

Ce să prefere? De-oparte, sinceritatea desăvârşită, care nu se teme că supără, care nu supără cu intenţie; de altă parte delicateţa care trece peste sinceritate, când e vorba să se cruţe durerile altora.

Deoparte, Willy, care, cu sinceritatea-i liniştită, părea că nu-l mâhneşte sinceritatea altora, şi care era tot aşa de sincer faţă de alţii. De altă parte, ea însăşi, cu inima-i simţitoare, vedea ridicându-se toate simţirile ei contra celor cari erau sinceri faţă de ea.

Ori cât de mult dorea să-i dea dreptate lui Willy, nu putea să tăgăduiască expe-

www.digibuc.ro

rienţele propriului ei suflet. Nu mai putea să stea de vorbă în această privinţă cu Willy; îi trebuia mai multă lumină, poate că viaţa i-o va aduce. De multe ori constatase că, atunci când raţionamentul nu convinge, viaţa se însărcinează să deslege problema. A aşteptat deci răspunsul ce-l va da marea educatoarea... viaţa.

El n'a întârziat să se producă sub forma unui omuleţ de 9 ani, care a venit să petreacă puţin timp la mama lui Willy. Willy s'a bucurat mult de această tovărăşie neaşteptată: el nu avea decât o surioară de cinci ani; acum el se va putea juca în orice moment cu un băiat de vârsta lui! Necunoscând pe vărul său, îşi clădise vise, cari de cari mai frumoase. Câteva zile, numele lui Gérard a fost corabia minunată care va aduce cu marea viteză o grămadă de mulţumiri şi fericiri!

Din nenorocire, dezamăgirea a întrecut toate aşteptările, lui Gérard îi plăcea numai ce propunea el, nu era frumos de cât ce el făcea; nu era plăcut decât ce el executa. Când Willy avea o idee, Gérard

www.digibuc.ro

era contra; când facea ceva, Gérard găsia o mulţime de observaţii; când Willy se entuziasma de vr'un proect, vărul lui îl găsia plicticos.

Zilele şi săptamânile trecură triste pentru bietul Willy, tovărăşia lui Gérard îl apăsa greu. In certurile lor, Gérard îi zicea că e fricos, bun de nimic, aşa că de multe ori îl silea să fugă plângând la mămica. Gérard era un copil egoist care n'avea milă de nimeni, care n'avea nici un sentiment de dreptate, care exploata şi tiraniza pe cei cari îi înconjurau.

Lui Wiliy i-a folosit această experienţă grea.

Ea a folosit mamei, care vedea un copil zicând şi făcând tot ce gândia cu o sinceritate fără milă. Gérard lucra aşa, nu cu intenţia de a supăra pe Willy; departe de el acest gând. Lui nu-i păsa nici de dorinţele, nici de plăcerile lui Willy: dorinţele lui proprii, proriile lui plăceri înainte de toate! Nu era greşeala lui că nu-i placeau planurile, prietenii, sau jucăriile lui Willy. Deloc... dar totuş mama şi copilul binecu-

www.digibuc.ro

vântau cerul, când această mică creatură, atât de sinceră, pleca definitiv.

Atunci înţelese unde era păcatul sinceritătii lui Willy.

Nu pentru că Willy îşi exprimase sincer părerile şi simţirile, în ce priveşte pe Marietta, dar *pentru că avea păreri puţin binevoitoare şi simţiri puţin îngăduitoare.* Marietta avea multe părţi drăgălaşe. E adevărat că se întâmpla uneori să fie politicoasă. Dar numai ea era aşa? Nu era iubită de fratele ei? Nu era bună cu toată lumea? Poate că fiul ei văzuse la Marietta oarecare îngâmfare, ori, aceasta nu place copiilor. In tânăra lor înţelepciune, ei vorbesc de timpuriu de „aere", de cei cari îş' dau aere. Fie, să admitem că-n aceasta e oarecare vanitate, dar nu se poate ca să fie mai ales o dorinţă naturala de-a face bine? Această Mariettă „încrezută" nu preţueşte mai mult, pentru cei cari o înconjoară, ce cât Gérard cel egoist.

Soluţia era gasita.

Nu trebuia ca Willy să-şi schimbe sinceritatea prin mărturii ipocrite, dar trebuia *să-l facă să vadă peste tot partea cea*

www.digibuc.ro

bună şi s'o preţuiască. Cel care se conduce astfel se lipseşte de aproapele lui din dragoste curată. Păcatul lui Gérard nu era nici sinceritatea lui, nici stăpânirea de sine, ci nepreţuirea a tot ce făcea Willy! ele nu existau pentru el. Şi astfel se dezvoltă în el o izolare de ghiaţă, care răcià tot împrejurul lui.

Când în sfârşit mama şi-a dat seamə. de acest adevăr, nu i-a fost greu să-l facă pe Willy să-şi înţăleagă greşala. El simţise, şi simţise bine, cât e de dureros să nu fii preţuit. Simţise că Gérard fusese *nedrept* cu el, şi acum înţelegeà cât de nedrept a fost el cu Marietta şi cât de mult a mâhnit-o pe mama ei.

Amândoi, mama şi Willy, văzură că *nu era bine să fie mai puţin sinceri* şi că prin urmare nu trebuia să arate altora o dragoste făţarnică. Era nevoie, mai ales, *să vadă mai limpede ceeace este bun în aproapele său.* Această consideraţie îl va conduce, pe Willy, la o preţuire mai cinstită şi la o purtare mai generoasă.

O preţuire mai cinstită, da!

Căci nu este sinceritate, fără această onestitate!

www.digibuc.ro

IV

Cele dintâi zile de şcoală

Micuţii au venit la şcoală, astăzi pentru întâia oară. I-am învăţat cum să-şi pună hainele în cuier, în rând şi ordine, şi iată-i acum aşteptând cele ce se vor întâmplà.

Să vedem. Dacă, pentru a le face plăcere, i-am plimba puţin peste tot, ca să ştie şi ei ce cuprinde această clădire mare?

Aşa e bine; în ordine, aşezaţi în rânduri, să facem o mică excursie prin şcoală.

Ce camere mari!

Iată că un micuţ zăreşte pe frate-său mai mare, Petre. El e deja în clasa I-a. Petre surâde când îl vede. Şi toţi cei mari râd şi privesc veseli defilarea micuţilor, cari trec prin clasa lor. Da, prietenilor din clasa I-a, şi voi aţi fost mici acum şease sau şeapte ani. Şi această nouă populaţie şcolară va ajunge într'o zi cu cinste, sper, în clasa superioară.

„Munciţi cu toţii, cât mai bine, zice domnişoara; veţi trece din clasă 'n clasă pe

www.digibuc.ro

fiecare an şi veţi ajunge astfel în ultima clasă".

Sunt învăţători cari se arată supăraţi: această procesiune care defilează în clasa lor îi supără cu siguranţă. Dar ce ne pasă, să-i lăsăm cu necazul lor. Şi lor le-ar plăceà dacă ar fi mai mici. E drept ca ce noi să cunoască lumea mare, din care ei formează acum o părticică. Innainte deci, chiar prin clasele celor cari se plâng de această „neorânduială". Dacă supărăcioşii ar trebui să conducă lumea, n'ar fi niciodată soare pe cer. Şi e aşa de frumos soarele!

Iată-ne în coridor. Cât e de lung, nu-i aşa! Şi ce rând lung de cuiere! Iată o sală de gimnastică. Aici se pot juca copiii şi pot merge la pas. Apropos! Ştiţi să mergeţi la pas? Să încercăm, voiţi? Un, doi, un, doi! De minune! iată ce voinici vioi!

Vedeţi, aici e curtea. Priviţi ce arbori frumoşi! Şi mai sunt şi frunze! Iată una care cade; încă una. Şi toate frunzele vor cădea astfel una după alta. Mare păcat, abia am sosit!

Cine vrea acum să se joace puţin aici?

www.digibuc.ro

Toţi? Fie! Copiii se răspândesc în patru grupe de câte 12, fiecare grupă ocupă o parte a curţii şi sburdălniciile încep.

Iată că domnişoara bate din mâini şi după cum era orânduit mai dinainte, toţi se strâng împrejurul ei. Ea aşează pe micuţi în rânduri, dă fiecăruia locul ce-l va ocupa mereu, de aici înnainte, şi rânduiţi câte doi înnaintează... Intrăm în clasă şi din nou iată-ne aşezaţi.

Adunarea, marşul şi reaşezarea hainelor nu se fac încă bine. Dar data viitoare vor merge mai bine. *Trebuie*, de altfel ca aceasta să meargă mai bine. La nevoie, în primele zile, vom folosi din când în când un sfert de oră, pentru a obişnui pe copii cu anumite măsuri de ordine; s'o spunem pe faţă: *pentru a-i dresa*. E trebuinţă de aceasta pentru bunul mers al şcoalei, şi e foarte bine pentru educaţia copiilor. După momente de libertate, în cari se pot mişca cum vor, va urma o disciplină severă; aceasta îi va obişnui să se stăpâniască.

Dar iată-i aşezaţi. Mâieile şi picioarele se mişcă. Nici limba nu se lasa mai pe jos.

www.digibuc.ro

— Spuneţi-mi acum ce-o să faceţi la şcoală?

— „Să învăţăm". E natural. Li s'a spus de atâtea ori acasă!

— „Ce să învăţăm"?

A citi şi a scrie, aceasta vine de la sine. In afară de lumea şcolară, cine a putut să-şi închipuie că micuţii frecuentează „şcoala cea mare" pentru a învăţa multe, prin intuiţie? A citi şi a scri, foarte bine! Şi puţin calcul. Dar dacă în grădinile de copii au ţesut şi s'au jucat, la şcoala cea mare ei vor trebui *să citească şi să scrie.*

— „Dar vă place şi să vă jucaţi, nu e aşa? In curte? Ca adineaori? Şi să învăţaţi o frumoasă şi micuţă poezie? Aideţi. Ioane, apropiete puţin de mine".

Ioan se suie pe catedră şi repetă după institutoare:

Iată-mă în şcoala cea mare

Se achită bine de sarcină. Tot aşa şi Gertruda. Iată şi pe Wilhem! Incă zece.

Pentru a-i învăţa să articuleze bine, este de preferat ca fie-care copil, în parte să

www.digibuc.ro

repete textul, căci acest exerciţiu are, mai ales, în vedere o articulaţie exactă, ca exerciţiu pregătitor de citire. Toate sunetele trebuie rostite clar şi exact. Domnişoara va nota în carnet în dreptul fie-cărui copil, cursurile de pronunţare. Şi din acest punct de vedere recitarea individuală este foarte folositoare.

Următorii 10 copii pot acum să repete, unul după altul, al doilea vers:

Voi învăţa să citesc

Cei din urmă 10 — unul câte unul — îşi vor încerca puterile să repete primele două versuri. şi aşa mai încolo.

Şcoala cea mare

Iată-mă în şcoala cea mare
Voi învăţa să citesc,
Să scriu în caetul meu, —
Cât va fi de plăcut!

Ne jucăm în curtea cea mare
Sub arborii cei frumoşi,
Ale căror frunze cădeau
Tocmai când noi veniam.

Aceşti arbori nu se mişcă de aci.
Pe noi, ne-ar plictisi aceasta repede.
In şcoală vom învăţa
Şi afară ne vom juca.

www.digibuc.ro

Fiecare strofă a dat ocazie copiilor, odată sau de două ori, să recite câteva versuri. Astfel institutoarea a putut să observe imediat pe cei cari au vr'un păcat la pronunţare. Iat-o fixată asupra auzului şi vorbirii micuţilor.

Acum, după ce am învăţat s'o recitam, să încercăm s'o cântam. Din nou vom începe individual, vers cu vers. Ca titlu de curiozitate, doi copii vor putea cânta împreună două versuri, pe urmă patru mici voci argintii vor putea relua la unison patru versuri, o întreagă strofă. Dar trebue să procedăm încet, căci înainte de a fi ajuns aici, va trebui câte-va zile. Asta nu înseamnă ca vom întrebuinţa tot timpul să învăţăm cântecul: cum să ne ocupăm mereu cu acelaş lucru? Dar e sigur că, pentru a începe, vom cânta refretul la începutul fie-cărei clase; mai întâi una, pe urmă două, în sfârşit trei strofe. Une-ori, jumătatea clasei va cânta prima strofă, cealaltă strofă II-a. Varietatea e atât de plăcută!

* * *

Alt exerciţiu. Pe o linie lângă un perete,

www.digibuc.ro

vom aşeza cot la cot atâţi copii, câţi vor încăpeà. Dacă din întâmplare soba ne va stingheri, partea corespondentă a rândului se va aşeză în faţă.

Aşa.

— — — — — — — — — — — — sobă.

— — — —

Fiecare copil să-şi puie picioarele pe o singură scândură a pardoselii. Nu se poate? Scânduriie sunt prea strâmte? Atunci pe două. Da, aşa se poate. Mergeţi acum drept înnaintea voastră, fără a părăsi scândurile respective, până unde nu se mai poate.

Cei mai mulţi sunt opriţi de bănci. Foarte puţini au drumul liber. Va trebui să înnainteze? Da, pentru ce nu! Şi iată-i în drum, până la zid, Acum şi ceilalţi pot să urmeze. Iată că ne găsim din nou pe un rând, cot la cot.

Dacă e un dulap, care ocupă o parte a celuilalt zid, alţi copii se vor aşeza în faţa lui.

La câţi perceţi ne-am oprit astfel? La doi, e clar. Mai sunt? Incă doi. Ei bine! să ne oprim şi la aceştia.

Ne aşezăm în faţa zidului lateral. Da

www.digibuc.ro

că nu încap toţi şcolarii. Dacă ne-am strânge puţin? Peste putinţă, eram destul de strâşi. Va trebui deci să se retragă câţi-va. Din ce cauză? Acest perete este mai mic.

Incă o plimbare: în drum pentru peretele lateral. Priviţi, câţi-va trebue să se retragă; tocmai ca adineaori, aceiaşi.

Haideţi, încă la un perete! Se aud voci cari strigă: Nu se poate! nu se poate!

Pentru ce?

Nu sunt decât patru pereţi.

Câţi mari?

Doi.

Câţi mici?

Tot doi.

Acum băeţii se aşezară în lungul unuia din pereţii mici şi fetiţele în lungul celui din faţă. La a treia lovitură veţi schimba peretele. Atenţie... un, doi, trei! Iată-i că pleacă.

Pe urmă aleg doi băeţi mai voinici, pe care îi trimit în câte un colţ. La un semn, Ion va trebui să se mişte pe lângă zidul cel mic şi Petre pe lângă cel mare. Să începeţi în acelaş moment şi să mergeţi cu acelaş pas. Cine va ajunge mai întâi? —

www.digibuc.ro

„Ioan!“ Să vedem; mergeţi bine la pas. Inainte: un, doi, — un, doi — etc. Intr'adevăr, Ioan a ajuns cel din tâiu. Din ce cauză?

Altceva. Două fetiţe, fie-care în lungul unui perete mic. Pe urmă un băiat şi o fată, fiecare în lungul unui perete mare. Ei ajung în acelaş moment. E natural, pereţii cu aceaş lungime. Wilhelm va lua un baston şi va măsura marginele pardoselii în tot lungul lor. Mai întâi o latură mare, pe urmă una mică, pe urmă a doua mare, şi în sfârşit a doua mică. Ii vedeţi înaintând. Atenţie, iată-i aproape de dulap. Vrea să treacă alăturea. Ah nu, copilul meu, această parte nu trebuie; măsură bine zidul. Nu merge? Bagă băţul sub dulap. Toată lumea începe să râdă; şi aşa nu merge. In sfârşit, arată atunci numai marginea dulapului. Dar Wilhelm nu va sfârşi de cât când va explică că pardoseala se continuă sub dulap, până la zid.

* * *

Iată-ne din nou aşezaţi. Ne-am săturat cu pardoseala astăzi. Vorbind şi privind cu

www.digibuc.ro

micuţii lor ochi, pentău a şti care va fi învingător, căpiii au învaţ it să cunoască forma pardoselii, au câştiţat cunoaşterea celor două laturi mari şi celor două laturi mici ale dreptunghiului.

Cuvântul acesta, *dreptunghi* n'a fost încă pronunţat; mai târziu, când în exerciţiile următoare copiii vor fi familiarizaţi cu dreptunghiul. Atunci voi numi *dreptunghiu* ori ce figură care seamănă cu pardoseala: două laturi lungi şi două scurte.

Suntem la începutul primei lecţii. Fiecare copil primeşte o foaie dreptunghiulară de hârtie colorată; ale cărui dimensiuni sunt în aceiaşi proporţie cu ale pardoselii: 6 8 cm. spre ex.

Am avut grije să punem culori principale în număr aproape egal.

Cine a primit o pardoseală *roşie?* Arătaţi-le. Cine *albastră?* Toţi cari au pardoseala albastră să se ridice. Şi acum — care au pardoseală *galbenă?* Cari *verde?* Rând pe rând deosebitele culori sunt numite şi arătate. Când toate hârtiile *portocalii* se ridică se observă imediat dacă printre ele nu e vr'una roşie, sau dacă vr'una porto-

www.digibuc.ro

calie a rămas pe pupitru. Intrebuinţarea cât de deasă a hârtiei colorate, şi când va fi vorba de alte obiecte, va învăţà pe copii să cunoascà siguri culorile. Copiii câştigă astfel cunoştinţa culorilor principale, ca şi cunoştinţa formelor printr'o repetire neîncetată.

Acum vom cerceta dacă aceste frumoase hârtii sunt adevărate pardoseli. Câte laturi are pardoseala voastră? Câte mari? Câte mici? Arătaţi-le pe cele mari. Şi pe cele mici. Aceste două laturi mari au aceeaşi lungime? Indoiţi o latură pe alta. Aşteptaţi, vă voi arata cum tebuie să faceţi. Copiii privesc cu atenţie. Aşa, e la fel, exact la fel. Acum fie-care să verifice pe pardoseala lui. Merge bine? E la fel? Bine! Vedeţi acum dacă laturile mici au aceeaşi lungime. Da, în adevăr. Latura cea mare e mult mai lungă? Domnişoara îndoieşte dreptunghiul ei după diagonală, aşa ca latura cea scurtă să cadă peste cea lungă. Iată, latura mare e cu atât mai lungă de cât cea mică.

Poate e de ajuns pentru astăzi. Copiii pot păstra hârtia. Data viitoare vor primi

www.digibuc.ro

alta, căci Domnişoara are un teanc mare în dulap, şi de toate culorile.

* * *

Aţi avut eri o pardoseală roşie, vă voi da azi una albastră Luaţi-o voi din grămadă. Fiecare va alege altă culoare, deosebită de cea care a avut-o eri. Nu-i aşa? Toate sunt pardoseli bune! două laturi lungi şi două laturi scurte.

Vor ajunge, în sfârşit, să viseze aceste „două laturi mari şi două mici". Dar aceasta voim. Ei bine! o astfel de figură o vom numi de astăzi înainte *dreptunghi*. Fie o pardoseală, o fereastră, o uşe, faţă de tablă, puţin importă; din moment ce are două laturi lungi şi două scurte, va fi un dreptunghi. Şi acum această nouă pardoseală ne va servi în *exerciţiile de orientare*, pe cari le vom începe.

Fiecare copil îşi aşează foaia pe masă paralel cu pardoseala clasei. El arată cu degetul partea dinnainte a pardoselii adevărate şi a pardoselii de hârtie, şi apoi fundul, dreapta şi stânga.

Enric se duce în colţul superior stâng al

www.digibuc.ro

camerei, şi toţi copiii arată cu degetul pe hârtie locul care-l ocupă. El merge în lungul zidului şi toate creioanele urmăresc pe hârtie drumul străbătut. El aşteaptă un moment în colţul superior drept, şi toţi îl aşteaptă. Îl urmăresc în plimbarea ce face pe lângă cei patru pereţi, până când ajunge de unde a plecat.

Acum e rândul Mariei să vie în faţa clasei. Şi ea se aşează în colţul superior drept, şi merge pe lângă peretele dinnainte. Atenţie, o să fie mai greu: ea se opreşte la mijloc şi de acolo traversează clasa până la peretele din fund.

Fiecare învăţătoare va judeca repeziciunea cu care se pot face asemenea exerciţii de orientare în clasa ei. Noi le numim *exerciţii de orientare,* pentru că şcolarul trebuie să se orienteze în orice moment, să observe unde se găseşte. Le putem numi şi *excursiuni.* Şi într'adevăr copiii numesc aceste exerciţii „excursiuni". In câteva zile, sau în câteva săptămâni, când copiii vor fi obişnuiţi să mânuiască creionul, vor putea să desemneze pe hârtie drumul străbătut, Fără îndoială, începuturile lor vor fi

www.digibuc.ro

stângace, principalul este să dea o direcţie bună. In timpul acestor excursiuni, nu numai că repetă ceeace ştiau despre laturile dreptunghiului; dar învaţă a observa unghiurile şi a le numi: unghi superior, din dreapta, etc. In s'ârşit, vor învăţa să cunoască şi cele două *diagonale*. Cu numele acesta? Da, pentru ce nu? Această atârnă în mare parte de gradul de desvoltare al copiilor.

* * *

Pardoseala e alcătuită din *scânduri*. Va trebui să le avem şi 'n pardoseala noastră de hârtie. Natural. Dar cum? prin îndoituri.

Dăm copiilor câte un dreptunghi de hârtie colorată, care are, reduse la jumătate, proporţiile dreptunghiului precedent, fie patru cm. pe trei. Mai întâi se repetă ce se ştie asupra dreptunghiului şi poate e bine să spunem că această figură se numeşte *dreptunghi*. Apoi vom face îndoituri în mica noastră pardoseală. In ce direcţie? Copiii vor observa mai întâi direcţia pe pardoseala adevărată. Legăturile dintre scânduri merg spre ex. din faţă în spate (dinnainte

www.digibuc.ro

în urmă). Vom face tot aşa. Marginea laterală stângă e adusă lângă cea dreaptă şi, în mijloc, facem o îndoitură. Pentru ca îndoiturile să se vadă bine, ca şi legăturile dintre scânduri, vom trage cu creionul negru. Creionul îşi face apariţia, şi primul exerciţiu de desemn se arată: a trage o linie verticală în lungul unei îndoituri. Cu toate că îndoitura (cuta) ajută mult copiilor în acest prim exerciţiu de desemn, rezultatul nu e de loc stralucit. Asta nu face nimic: *dacă micuţii ar face bine dela început lucrarea lor, n'ar mai avea nevoie să înveţe*. Aceasta o uităm adeseaori, când ne aşteptăm să vedem din micuţele mâini o lucrare reuşita. Nereuşita primei lucrări nu probează nevoia exerciţiului?

Cele două jumătăţi ale dreptunghiului sunt încă odată îndoite şi cele două cute desemnate cu creion.

Câte cute sunt acum, în pardoseala noastră? Câte scânduri?

Primele exerciţii de calcul cu numerele 1, 2, 3 şi 4 se fac, astfel, vorbind despre pardoseală. Adjectivele, numerarele ordinare, nu sunt nici ele uitate. Arătaţi *prima*

www.digibuc.ro

scândură din stânga, a *doua*, a *treia*, a *patra*, etc. Şi dacă copiii nu ştiau că 2 şi cu 2 fac 4, o vor învăţa prin ajutorul laturilor, unghiurilor şi al scândurilor.

Voim acum să desfacem scândurile? Iată foarfeci. Ştiţi să vă serviţi de ele? Tăiaţi exact după îndoituri. Una câte una. La unii merge bine, la alţii lucrarea prezintă greutăţi mari. In sfârşit, fiecare are patru scânduri deslipite. E adevărat că nu sunt peste tot egale; putem totuş să le facem teanc. Apoi să reconstituim pardoseala. Faceţi-o. Nu uitaţi să puneţi cuie, pentru ca scândurile să stea bine. Cuie? Da, iată pardoseala adevărată: cuiele arată câte grinzi se găsesc sub scânduri. Astfel îl învăţăm să vadă în spatele lucrurilor. Cu aceste patru scânduri putem să facem toate operaţiile asupra numerelor 1—4. Câte scânduri vă rămân, când iau una? Şi aşa mai departe.

* * *

La începutul lecţiei următoare, o *pardoseală* de 8 cm., | 6 cm. este îndoită în opt. De preferat hârtie mai groasă, ca cea de

www.digibuc.ro

desemn. In lungul cutelor, se trag linii cu creionul, pe urmă se taie panglici. Grămădirea scândurilor şi reconstruirea pardoselii pot acum să se facă până la 8. Cu aceste 8 „scânduri“ fiecare copil are un aritmometru, pe care'l păstrează într'un plic notat, de domnişoară, cu numele elevului. Şi dacă, din întâmplare, „scândurile“ se murdăresc sau se pierd, uşor se pot face altele. De prisos să mai reamintim că-n fiecare scândură şcolarul va trebui să vadă un dreptunghi: „două laturi mari şi două mici“.

* * *

Cine a pus această pardoseală? Natural, dulgherul. Şi cum a făcut? Iată ce vă va povesti astăzi domnişoara.

Aici sunt patru păreţi. Dacă aţi pune scândurile dela un zid la altul, ele s'ar îndoi la mijloc, şi poate, aici în clasă, am pica cu toţii. Nu e bine aşa. Iată pentru ce dulgherul a pus dela un zid la altul grinzi groase. Priviţi: aceste patru scânduri sunt pereţii, şi aceste linii grinzile. Vedeţi că puteţi merge pe aceste grinzi? Iată cre-

www.digibuc.ro

ionul meu care merge: e dulgherul. Şi acum el pune scândurile pe grinzi, apropiindu-le bine, aşa cum fac eu cu aceste panglici pe linii. Dar dulgherul bate scândurile cu ciocanul lui mare, de lemn, aşa ca să intre unele în altele. Şi merge foarte bine, căci priviţi cele două bucăţi de scânduri, cari le am: o margine are un şghiab şi alta o buză, buza unei scânduri intră tocmai bine în scobitura celeilalte. Când scândurile au fost bine legate, a- fel, dulgherul le bate cu cuie de grinzi cari sunt aşezate în curmeziş. Voi puteţi cu înlesnire vedeà în ce loc scândurile stau pe grinzi şi câte grinzi sunt.

Deocamdata am ispravit cu pardoseala: e adevărat că ne-am ocupat mult de ea. Dar trebuie să fie temelia întregului program şi prin urmare e nevoie să fie trainică. Incă o chestiune importantă trebuie să-şi găsească loc aci: materia din care e făcută pardoseala şi felul în care ne-o procurăm. După ce ne-am iniţiat în *formele geometrice* (dreptunghi), în *deosebirea culorilor,* în *socotit* (1—8), în *geografie* (plan şi orientare), în *lucrul manual* (dese ɜ n

www.digibuc.ro

îndoituri, tăieturi), trebuie încă să scoatem *sistemul metric* (centimetri), *ştiinţele naturale* (arbori şi arbuşti), *industrie* (tăiatul arborilor, facerea scândurilor, darea la rindea,

* * *

Un dulgher adevărat are o măsură. Pentru că şi noi punem pardoseală, trebue să avem şi noi o măsură. Dar bastoanele lungi de cari se folosesc oamenii de meserie sunt prea scumpe pentru noi, iată pentru ce vom fabrica o măsură de hârtie.

Iată panglicile de hârtie colorată. — 4 cm. ½ cm. Şi astea sunt dreptunghiuri. Fiecare copil primeşte una. Arătaţi laturile cele mari. Şi cele mici. Cine are o măsură roşie? şi aşa mai încolo.

Această panglică o îndoim în patru, ca pardoseala noastră dela început. In lungul fiecărei îndoituri tragem cu creionul, şi prima noastra măsura e gata. Vom începe sa măsurăm.

Copiii, ai căror părinţi sunt dulgheri, curelari sau croitori, ştiu ce înseamnă a *măsură*. Alţii o vor învăţa prin obişnuinţă, cum au învăţat să mănânce. Pentru asta nu ne

www.digibuc.ro

pierdem timpul, să le băgăm în cap teorii asupra *măsurii* şi *măsuratului*. Acestea se vor forma treptat în cursul anilor. E un rău că şcolarii nu ştiu niciodată „că o măsură este o unitate pe care o comparăm la o mărime de acelaş fel? Dacă cunosc măsurile, dacă ştiu să le reducă şi să le întrebuinţeze, iată ceeace trebue.

Vom începe să măsurăm. Şi după cum copiii învaţă cu greutate să mănânce bine, tot aşa, şi aici, ceeace vor face va fi rău orânduit şi rău făcut. Dar, vă rog, nimeni să nu se supere şi să nu să grăbiască. Aşa e viaţa făcută: înainte de a merge, trebuie să ne târîm; şi cel care cere unui copil, care abia a eşit din leagăn, să meargă cu graţia unui maestru de dans, este un nesocotit. Şi totuş... nu suntem astfel când cerem absolută exactitate şi curăţenie în primele săptămâni? Curăţenia şi exactitatea sunt fructele unor exerciţii îndelungate; ele nu vor caracteriza primele încercări.

Măsurăm deci. Măsurăm tot ce ne cade în mâini, cu condiţie ca să potriviască măsura noastră. Şi pentru ca provizia noastră să nu să isprăviască repede, vom trece

www.digibuc.ro

repede la a doua măsură, un dreptunghi de 8 cm. | 1/2 cm., pe care-l îndoim în 8. Şi cu această măsură ne măsurăm nasul, degetele, pardoseala; mai întâi marginile lungi, pe urmă pe cele scurte. Acum putem spune, de câte ori lungimea mare este mai lungă decât cea scurtă, şi aşa mai departe.

Aceste părţi iau îndată numele de *centimetri*. Nu vi să pară că e prea savant. Greutatea învăţământului stă în *raporturile* abstracte, şi nu în numele necunoscute. Nu e nici un motiv pentru a da unei pianine, numele aşa zis copilăresc de „cutie de muzică". Aceste nume le formează chiar copiii, când nu cunosc pe cele, adevărate, ceeace probează că ei simt trebuinţa de a cunoaşte numele. Ei bine! daţi-le şi nu vă speriaţi de o erudiţie aparentă.

In ce priveşte măsuratul, îl vom face aşa de des, încât vom rămâne uimiţi de progresul copiilor, şi iată pentru ce n'am fost de loc îngrijaţi de cea dintâi lecţie asupra sistemului metric. Trebuie timp pentru a face ceva bun. După câteva luni, copiii vor lua măsuri şi-n jumătăţi de *cm.*

www.digibuc.ro

Mai târziu, măsura noastră va creşte cu cunoaşterea cantităţilor şi va deveni un decimetru, un dublu decimetru şi în sfârşit un metru. Dar, înnainte de a ajunge aici, mai avem încă timp.

www.digibuc.ro

Din binecuvântare în blestem

Da, tipografia este binecuvântată!

Şi alfabetul!

Dacă noi învăţăm pe copii să citească, să descifreze hărţile, dacă îi facem să cunoască preţiosul alfabet, i-am dus cu un pas mai departe. Dar cred că alfabetul a fost cam neglijat în ultimul timp, spre paguba tuturor.

Credeţi-mă, faceţi-i să repete de o sută, de o mie de ori cele 26 litere, până când nu mai greşesc, şi când părăsesc şcoala, daţi-le pentru viaţă... sau pentru examen:

1) Un dicţionar alfabetic al limbii;

2) Un atlaz al lumii întregi, cu un index alfabetic;

3) O carte de istorie cu cronologia explicită şi cu un index alfabetic;

4) Uun curs de St. naturale bogat ilustrat, tot cu un index alfabetic;

5.... aici mă opresc.

Să ne închipuim mai întâi ca, şcolarul nostru trebuie să se ducă la examen. Ia-

www.digibuc.ro

tă-l pe drum cu pachetul său de cărţi, şi îndată stă la tablă în faţa comisiunii.

Examenul de geografie începe.

„Ei bine, micule, vorbeşte-mi puţin despre cursul Elbei".

Numai decât omuleţul deschide atlazul, caută harta Germaniei, şi zice urmărind cursul ei pe hartă:

„Iată, domnule, Elba izvorăşte de aici, din muntele Giganţilor; curge către sud; aproape de Königgratz se uneşte cu râul Adler, puţin mai departe se reîndreaptă spre vest şi apoi o ia spre N. V.; acum se uneşte cu Moldau, care udă Praga (vârful creionului arată situaţia acestui oraş), străbate Erzgebirge şi Lansitzergebirg'e", din Boemia a intrat în saxonia, udă Dresda şi Meissen; aici, deasupra lui Wittenberg, primeşte pe Estler şi apoi pe Muda şi Saale etc..."

„Foarte bine. Dar ce înseamnă: ea izvorăşte.

Copilul se uită la examinator şi răspunde:" înseamnă că Elba începe în acest loc".

„Şi de unde provine deci un râu? Această apă trebuie să vină de undeva.

www.digibuc.ro

„Natural, domnule. Această apă vine din zăpadă şi din gheţarii depe munţi".

„Ai văzut reproducerea unui gheţar?"

„Da, domnule, în şcoală avem unul foarte frumos".

„Cum e deci un gheţar?".

„Intre doi munţi se văd mase mari de ghiaţă şi de zăpadă, străbătute de crăpături şi pe ici pe colo de pietre mari. Dedesupt apa se scoboară ca printr'o poartă mică şi formează astfel Ronul. Şi-n atlazul meu se găseşte reprodus un gheţar. Pot să vi-l arăt?

„Desigur, copilul meu".

Şi candidatul răsfoieşte atlazul şi se opreşte la ultimele pagini". Iată, domnule, aici sunt munţii, colea grămada asta de ghiaţă este un gheţar".

„Foarte bine, prietenul meu; desigur că nu poţi luă un gheţar drept o pădure tropicală".

Candidatul surîde vesel.

„Ştii ce este o pădure tropicală?"

„Da, domnule, este o pădure sub tropice".

„Şi ce sunt tropicele?"

www.digibuc.ro

Din nou e deschis atlazul, de data asta la hemisfere.

„Iată tropicul cancerului, domnule, iată tropicul capricornului".

„Pentru ce se numesc tropice?"

„N'aş puteà să spun, domnule".

„Bine, copilul meu, e destul că ştii să le găseşti pe hartă. Şi cum este temperatura sub tropice"?

„Caldă, domnule".

„Din ce cauză?:

„Pentru că la miezul zilei soarele se găseşte foarte adesea vertical, deasupra capului".

„Şi aici".

„Aici niciodată".

„Atunci, unde e aşezat soarele la miezul zilei în ţara noastră"?

„La Sud, domnule".

„Unde se găseşte sudul"?

Băieţaşul surîse: „sudul e la sud". Acum e rândul examinatorului să surîdă „Dà dar cum cunoşti sudul?"

„Domnule, n'am decât să prvesc unde este soarele la amiazi".

„Bine, şi nordul?"

www.digibuc.ro

„Il văd direct opus sudului".

„Şi soarele se găseşte totdeauna la aceiaşi înălţime la sud?"

„Nu, domnule, e mai sus vara".

„După ce ştii asta?"

„Am văzut".

„Cum?"

„In curtea şcolii noastre este un loc de unde se vede bine tocmai la amiazi, soarele ascuzân-lu-se la spatele coşului casei vecine, dar la 21 Iunie el se aşează tocmai deasupra".

„Şi dacă ese fum pe coş tocmai atunci"?

„Atunci, dacă fumul este prea des, nu se vede soarele".

„Acum, copilul meu, vreau să ştiu dacă ştii sa te foloseşti bine de atlaz. Caută puţin unde se găseşte Iena".

Tânărul candidat răsfoieşte indexul alfabetic şi citeşte: *Jena*, oraş din *Germania*, pe *Saale*, afluent al *Elbei*.

Numai decât desface harta Germaniei, urmăreşte Elba, ajunge la Saale:

„Iata Iena".

„Foarte bine. Dar ce înseamnă culoarea galbenă din acest loc"?

www.digibuc.ro

„Că pământul e accidentat, domnule".

„Şi celelalte culori, acest brun deschis, acest brun închis, acest verde clar şi acest verde închis"?

„Sunt pământuri ridicate şi pământuri joas, domnule".

„Se poate vedeà deosebirea între pământurile înnalte şi pământurile joase, în cursul unui râu" ?

„Da, domnule, râul curge natural în jos".

„Şi unde sfârşesc toate râurile"?

„Sigur la mare. Şi acum copilul poate să arăte şi cursul Rinului şi să povestească ce ştie despre el. Cunoaşte terenul între dig şi râu?

Digurile? Inundaţiile? Terenurile de lângă diguri? Cărămidăriile? Navigaţia? Podurile de fier? Fierăstraicle? Haide, micule, te ert de cei 100 m. de tensiune ai podului dela Moerdijk. Aceasta nu poţi s'o înţelegi. Dacă învăţătorul ţi-ar fi spus 200 sau 500 m., ar fi fost tot una pentru tine. Şi dacă ar fi stăruit asupra unei tensiuni de 10 metri, tot n'ar fi înţeles nimic. Această tensiune ţi-o ert, cu cealaltă, cu tensiunea creerului tău în creştere, care a trebuit să

www.digibuc.ro

memoreze din săptămână în săptămână, din lună în lună, până la examen, grămada aceasta de cunoştinţe în micul tău cap... Te poţi grăbi să le uiţi.

* * *

Să părăsim pentru o clipă pe copil şi pe examinatorul lui. Ei se întreţin aşa de bine, încât ne lasă să vorbim de altceva. Să revenim la tipografie. Da, ea a fost o binecuvântare pentru oameni. Pedantismul dascălilor a făcut să devie un adevărat blestem.

Nu e plăcut să păstrăm într'o carte tot felul de cunoştinţe, de cari nu avem nevoie în toate zilele? Memoria noastră s'a întins astfel la infinit, iat-o în bibliotecă. Ea e totdeauna gata să ne serviască". Fie că suntem veseli şi odihniţi, fie că nu ne-am gândit cu anii la un subiect, fie ceva simplu sau foarte încâlcit, nimic nu e greu pentru memoria noastră modernă. Cu linişte, pe deaîntregul, nesupusă înrâuririlor deprimante, o regăsim în orice clipă gata să ne serviască. Memoria noastră este în bibliotecă.

S'o consultăm o clipă? Cum se numiau

www.digibuc.ro

femeile lui Wilhem Taciturnul? Sa răsfoim puţin: iată-le pe câte patru. Când se petrecea războiul sclavilor? Din ce clasa face parte cârtiţa? Cum este alcătuită? Cum lucrează telegraful? După o citire de câteva minute iata-ne în curent. Nu e minunat?

Ce fac acum dascălii de toate categoriile, chiar cei cari nu profesează la şcoli, căci şi-n societate sunt mulţi?

Ei spun: pentrucă e atât de uşor să păstrăm cunoştinţele într'o carte, să vă facem acum sa le învăţaţi pe dinafară, să le memoraţi. N'o să aveţi niciodata nevoie de ele în viaţă, asta nu face nimic. Dacă aţi fi avut nevoie, le-aţi fi memorat singuri, cum aţi memorat numele strazilor oraşului vostru. Dar fiindca nu veţi avea niciodată nevoie de ele şi ca atare le veţi uită, vă vom sili să le repetaţi aşa de des, încat să nu vă mai iasă niciodată din cap.

Era odată un învăţător care socotiă că e neapărată nevoie ca şcolarii lui sa cunoască toate strazile oraşului şi chiar lungimea şi laţimea principalelor bulevarde. Oare, nu s'ar puteà ca vr'unul din şcolarii lui sa se faca factor poştal, şi atunci să aiba nevoie

www.digibuc.ro

să cunoască toate străzile şi să ştie să calculeze timpul trebuincios pentru a străbate drumul fixat? O fetiţă ar putea şi ea să facă drumuri pentru un magazin de mode. Şi-apoi, copiii ar putea să citească totdeauna în ziare că'n cutare loc o fetiţă s'a opărit într'un cazan cu apă fiartă, că'n cutare strada un beţiv şi-a stâlcit în bătaie pe sărmana-i soţie, şi atunci e natural, plăcut şi folositor să se ştie exact locul unde s'au petrecut aceste întâmplări.

Dar colegul nostru nu s'a oprit în mijlocul drumului. A pus sa tipăriască planurile oraşului—un oraş oarecare de 300.000 locuitori—şi a făcut mereu excursiuni pe acest plan. Toate străzile, toate înfundăturile fură vizitate şi peste tot s'au observat construcţiile mai însemnate: e adevărat că acestea nu se găsiau în înfundături.

Părinţii erau uimiţi de progresul copiilor. Invaţatura se schimbase foarte mult, nu mai era c'an tinereţea lor. Ei nu învaţase niciodata aşa lucruri frumoase! Şi seara se bucurau mult când îşi împrospatau cunoştinţa lor asupra părţilor celor mai neînsem-

www.digibuc.ro

nate ale oraşului, stând de vorbă cu copiii lor atât de învăţaţi.

Caţi-va copii descoperise o metodă originala, pentru a spune dintr'odata tot ce privia o stradă: ei învăţase ce direcţiune avea această stradă faţă de centrul oraşului. Aşa: Hugo de Groostraat este S. V. V. de Midelplein şi se sfârşte la Ian de Banstraat şi la Vondelstraat. Străzile laterale sunt: Huygensstraat, Iacob Catsstraat şi P. C. Hoofstraat".

Copiii bine dotaţi mai ştiau să povestiască mersul şi particularitaţile fiecărei strazi laterale. Hei sa fi vazut numai, o adevărată ştiinţă şi cât de încâlcită!

In ce priveşte pe institutor, din toată aceasta ştiinţă el nu cunoştea *nimic!*

Pentru a lucra, se servia de un plan şi de o cărţulie. Şi când elevii îşi recitau lecţia, el îi urmăria pe plan şi-n carte, spre a se convinge de exactitate. Şi atât de mult l-a citit, l-a repetat, încat a izbutit să ştie... prin copii.

Un singur parinte a îndrăznit să spuie că nu vede nici un folos în aceas ă muncă, şi ca pătimaş ce ar fi t ebuit să cunoască

www.digibuc.ro

se învaţă practic şi uşor, mai târziu în viaţa de toate zilele. Dar... n'a putut face nimic contra şcolii.

Şi o singură mamă a îndrăznit să zică seara fiicei sale: „Ei, copila mea, fă mai bine la ciorapi, asta îţi foloseşte". Dar şcoala a interzis fetiţii să lucreze la ciorapi: „ea trebuia să-şi dezvolte inteligenţa... „Atunci, anul viitor tu nu vei mai merge la şcoală", zise mama. Dar tata i-a şoptit: „Asta nu se poate femeie, legea obligativităţi şcolare se opune".

Dar cea mai mare parte dintre părinţi lăsară cu toată încrederea pe copiii lor să urmeze în această cultură cu totul specială. Şi institutorul ajunse un specialist în această ramură, alcătui cărţi din ce în ce mai amănunţite, spre cea mai mare fericire a copiilor din oraş.

* * *

Examintorul şi candidatul sunt tot la geografia Ţărilor de jos.

„Aţi putea merge pe apă dela Groningua la Flessingue? întrebă cel dintâi.

„Cred, domnule" fu răspunsul modest.

„Să te vad".

Băiatul întinde harta Ţărilor de jos şi a-

www.digibuc.ro

rată cu degetul Groningue.

„Cum, fără să-l cauţi“ ?

„Merge uşor, căci l'am întâlnit adesea, domnule“.

‚Bine, şi Flessingue, îl voi găsi repede?

‚Da domnule. Flessingue e în comunicaţie neîntreruptă cu Anglia. Când împăratul Germaniei se duce în Anglia, merge cu drumul de fer până la Flessingue, şi acolo trece Marea Nordului“.

„Aşa este. Acum să văd drumul tău“.

Continuând, micuţul nostru face drumul pe hartă şi numeşte canalele, râurile şi comunele cari le întâlneşte: Nord-Willemsvaart... Zwartsluis... etc. etc.

„Ai putea spune pe nevăzute toate aceste râuri şi comune?“

„Nu, domnule, n'am învăţat niciodată.“

„Dar cunoşti oameni cari ştiu acest drum nevăzute?“

„Da, cred, corăbierii.“

„Şi pentru ce?“

„Pentru că au făcut de multe ori acest drum.“

„Nu faci tu în fiecare zi un astfel de drum?“

www.digibuc.ro

Baiatul surâde. „Nu“ zise el.

„Nu te duci tu în fiecare zi la şcoală?

„Ah, da, dacă voiţi s'o luaţi astfel!“

„Da, astfel o iau. Povesteşte-mi exact drumul dela tine la şcoală, şi numeşte-mi magazinele pe unde treci.“

Copilul spune o duzină de strazi şi o mulţime de magazine: el ştie atâtea! Are o stradă pe care o cunoaşte în amănunţime, casă cu casă.

„Dar, micuţule, de ce-ai învăţat toate astea pe nevăzute?“

„Nu le-am învăţat, domnule?“

„Şi cum le ştii?“

„Nu ştiu, domnule aceasta vine dela sine...

Domnul surâde şi-şi păstrează gândurile pentru el. *Vine dela sine!* Bine, copilul meu. Ca şi la corăbieri. Dar dacă ar trebui să pevesteşti din gând acest drum pe fluviu, n'ar merge dela sine. Ar trebui să repeţi mereu, şi după o lună să uiţi. *A învăţa e greu, a uita e uşor.*

www.digibuc.ro

PARTEA II-a

E foarte plăcut să te întinzi, din ce în ce mai mult, asupra unui subiect special. Aceasta vă dă siguranță și mulțumire. Acela care cunoaște bine o provincie a țării sale, chiar pe hartă, e dotat și cu cunoștiințe cari îi sunt folositoare ori de câte ori se ocupă de ele.

Aici poate fi și un pericol. Ori cât de mărginit este, sau pare a fi domeniul unei cunoștiințe, el este nelimitat. Dintr'un anumit punct de vedere, o mână de iarbă poate fi tot așa de bogata ca un câmp, un arbore tot așa de plin ca o pădure. Dar limitarea câmpului de cercetare silește atunci pe cercetătorul activ să se mărginească la lucruri fără însemnătate.

Cel care vrea să fie complect, poate bine să înainteze din ce în ce mai mult într'o direcție dată, poate să ajungă să se vîre într'un adevărat mărăcinișiși de cunoștințe fără însemnătate.

E vorba să se stabilească un hotar în-

www.digibuc.ro

tre dorinţa de-a avea sau da cunoştinţe prea amănunţite şi trebuinţa de a înţelege mai clar şi mai profund. Omul cu vederi curat ştiinţifice nu va despreţui lucrurile cele mai mici, dar acestea îi vor servi să-şi mărească capitalul intelectual. Dacă aceste cunoştiinţe nu-i sunt folositoare pentru un moment în căutarea unor anumite raporturi, anumite legi, ei nu se vor mai ocupa de ele. Nu-i va veni în gând să memoreze toate pietrele din care este alcătuit un zid. Nu va căuta să-şi găsiască un drum prin desişul de frunze al unui arbust: dacă omizile şi gândacii cari stau în el îşi găsesc acolo hrana şi ştiu să-şi faca drum prin ramuri, nici un om cuminte, nu le va invidià. Cunoştinţele locale ale omizilor nu sunt trebuincioase omului.

Trebue să ne păzim de a da cunoştinţe prea amănunţite, pericolul e mare, cărţile de şcoală, cari devin din ce în ce mai voluminoase, o probează, în fond, cred că toţi cititorii mei sunt de acord cu mine în această privinţă. Dar, totuş, am crezut trebuincios să pun în lumină greşeala cea

www.digibuc.ro

mare a memorizării unei prea mari cantităţi de cunoştinţe geografice, şi 'n această privinţă voi arăta şi alte forme ale acestei nechibzuinţe neertate.

In timpul studiilor mele, vreau să spun: al studiilor mele pentru examen—căci studiile serioase încep mai târziu—mă exercitam să desemnez hărţile pe nevăzute. Nu numai provinciile ţării noastre, dar şi toate ţările Europei, şi cele cinci părţi ale lumii mă chinuiau: harta mută trebuia desemnată şi citită. Şi noi desemnam, cei mai mulţi fără plăcere şi-n zadar. Unii, dotaţi cu puterea de a reproduce bine linii şi contururi, izbutiau repede sa desemneze frumos; dar ceilalţi se cocoşau ore întregi, ca să obţie nişte desemnuri destul de slabe. Şi aici se prezintă cazul că sunt examinaţi, a căror scăpare atârnă de o cotitură a unui râu sau de o încreţitură a unui contur.

Imi reamintesc încă, spre ex. că nu pierdeam din vedere cele trei mari curbe ale Brabantului, lanţul Alpilor, cursul Rinului cu arătarea exactă a oraşelor depe stânga şi depe dreapta lui.

www.digibuc.ro

Cerința examenului de a face o hartă din gând, este cu desăvârșire caraghioasă. E foarte bine și foarte ușor pentru cel căruia, îi place mult geografia, dintr'o singură trăsătura va face un contur... Dar când cineva e așa de bine dotat desemnul nu vine de sine? Și dacă nu reușim, ce rău o să avem?

Directorul școlii industriale din Haga, excelentul meu prieten H. L. Boersma, când era membru al comisiunii comunale pentru examenul desemnului din școlile primare publice, veni într'o zi la școala mea. Școlarii fură puși sa desemneze, și una din clase se ocupa cu desemnarea cercului. Unii mergeau repede, alții greu, deși fusesera exercitați destul asupra acestei linii grele. Vizitatorul mă întrebă pentru ce nu pun să se desemneze cercul cu mâna liberă; îi răspunsei ca aceasta era metoda mea. Dar e trebuincios? Desigur, ar putea să aibă nevoie mai târziu. Dar n'ar fi mai ușor să întrebuințeze un compas?

Priveam cu mirare pe vizitator, și eram uimit de această erezie metodică. Circumferința nu făcea parte din seria întreagă

www.digibuc.ro

de exerciţii? Trebuia să distrug acum frumoasa clădire ce tăcusem, scoţând cercul din exerciţiile cu mâna liberă? Şi-apoi, desemnarea circumferinţei, este un exerciţiu atât de frumos pentru mână!

E tris, dar e aşa! Când ai fost credincios unei greşeli ani de zile, nu scapi uşor de ea. Nici eu n'am scăpat şi nu voi scăpa niciodată. Mai întâi trebuia să mă pătrund de faptul că, compasurile sunt făcute pentru a trage cercuri. Şi-acum, când e vorba de un cerc, 40 de compasuri fac într'o clipă ceeace li se cere, şi copiii lucrează cu mai mult curaj.

Şi pentru ce s'a inventat litografia, care reproduce atât de bine hărţile, dacă cerem mereu ca şcolarii şi învăţătorii să facă din gând, cutare sau cutare hartă?

Să folosim dar, pentru uşurinţa noastră, tot ce această epocă înaintată ne dă!

* * *

Supraîncărcarea programelor n-o putem vindeca prin mărginirea cunoştinţelor.

De câtăva vreme, consiliul comunal a oraşului Haga a hotărît ca, pentru învăţământul mediu examenul de geografie să se facă numai din Ţările de jos.

www.digibuc.ro

Această hotărâre nu valorează nimic şi e o mare greşală,

Dacă ar fi pretins chiar ca examenul să se faca numai asupra provinciei respective, sau asupra oraşului, examenul ar fi fost tot greşit. Dacă examinatorul ar urma aceeaşi metodă pentru cunoaşterea ţării, copii n'ar câştiga nimic. S'ar umple cărţile cu toate amănunţimile oraşului, şi materia ar rămânea tot atât de întinsă. Chiar dacă examenul s'ar face numai asupra unei străzi, tot n'ar fi de folos. Căci atunci examinatorul ar cere toate particularităţile pavagiului, pentru ce unele pietre au fost scoase, altele schimbate, etc. Căci şi pavagiile străzilor noastre au însemnătatea lor istorică.

Nu, mărginirea ar duce numai la memorizarea lucrurilor de nimic. Institutorii primari, cari pregătesc pe şcolari în vederea acestor examene, vor vedea crescând încet, în clasele pregătitoare, geografia naţională. Şi greşeala acestei schimbări stă în aceea că şcolarii învaţă prea târziu ceeace este important în alte ţări, ale lumii, ale coloniilor noastre. Şi, mai rău, cei cari nu vor face studiile medii nu vor învăţa nici-

www.digibuc.ro

odată nimic, despre aceste ţinuturi. E un fapt dovedit, că se învaţă numai ce este în program. Sunt atâtea şcoli pregătitoare —publice şi practice—în care nu se face nimic la cânt, naturale, fizici. . nimic..., nimic! Examenul conduce programul, şi deci desvoltarea minţilor tinere.

Scaparea nu se gaseşte în mărginirea domeniului cunoştinţelor, în scoaterea unor materii din program, ea sta numai într'o schimbare radicală a metodei de examinat, — şi prin urmare a metodei de învăţat, — afară de cazul când examenul nu s'ar desfiinţă. Ar o trebui metodă, în care s'ar face abstracţie de reproducerea din gând a hărţilor, metoda la fel cu cea pe care am încercat s'o descriu mai adineauri. Institutorul din şcoala primara va putea foarte bine sa combine şi să desăvârşiască un program foarte desvoltat. Ar putea călători cu copiii lui prin toată Europa, ar trece oceanul şi ar străbate America dela o extremitate la alta, ar vizita pe Esqui-

www.digibuc.ro

moşi, ar vedea delta Nilului până la Colonia Cap; dela Congo la Marea Roşie, ar lua un bilet circular pentru Siberia, China şi Hindustan, ar strabate insulă cu insulă, tot archipelagul neerlandez şi ar face cunoştinţă cu oamenii cei mai deosebiţi.

Nu e frumos?

Şi dacă atunci copiii se prezinta la examen sau intră în viaţă, ei vor şti — cu atlazul lor,— sa se mişte liberi pe planeta noastră întreagă.

Vorbesc într'adins de intrarea în viaţă, căci putem sa ne ocupam puţin şi de copiii cari îşi vor termina învăţatura cu şcoala primara.

Iată ce-mi răspunde o fetiţă — acum în serviciu de croitorie — care-şi terminase studiile primare.

„Ce-ţi foloseşte tot ce-ai învăţat la geografie?“ Imi amintesc că odată spuneai foarte bine toate oraşele din insula Iava.

„Am uitat tot, domnule,“ îmi răspunse ea cu sinceritate.

„Mare păcat“, îi raspunsei, susţinându-mi rolnl. „Ar trebui sa urmezi cursurile de repetiţie, pentru a-ţi împrospăta cu ştiinţele

www.digibuc.ro

E foarte folositor să ţii minte tot ce-ai învăţat la şcoală".

Nici mama, nici copila nu aveau aerul că înţeleg acest folos. Mă priviau uimite şi încurcate, cum fac oamenii simplii când aud fraze sforăitoare. Şi tăceau.

Şi totuş, ştiam că mama şi fetiţa urmăriau cu mare grije războiul Burilor.

Ce le trebuia, când citiau buletinele zilnice ale războiului? Sau ce le-ar fi făcut mai multă plăcere?

Acest război m'a învăţat şi pe mine să cunosc poziţiile reciproce ale Transvaalului, Orangelui, Natalului, şi altor ţări din Africa de Sud. Şi credeţi că am fost o excepţie printre intelectuali?

Acum această parte a Africei nu voi uita-o lesne. Am trăit şi luptat cu Burii, am întovărăşit pe Robets în campania lui dela Aar, Bloemfontein, Pretoria şi peste tot, am oprit chiar pe Buller la Fugela. Aceste locuri şi direcţii mi-au rămas vii la minte, din cauza interesului ce le-am purtat; ele vor rămâne şi de aici înnainte fără greutate.

Această experienţă nu condamnă metoda

www.digibuc.ro

memorizării? Şi nu pledează în favoarea unui atlaz, însufleţit de un învăţământ chibzuit?

Mama fetiţei de care am vorbit, se ducea din timp în timp la familia ei din Zelanda. Şi cum făcea ea? Se ducea la gară şi aşteptă trenul ce pleacă la Rotterdam, şi fetiţa care a învăţat şcoala primară făceă tot aşa. Amândouă sunt inteligente, dar nici una n'a învăţat să se serviască de o călăuză a căilor ferate. De altfel, cunosc multe femei foarte culte, cari lasă bărbatului grija de a consulta călăuza C. F.

Fi-voi numai eu în această categorie?

Este de mare însemnătate practică să obişnuim pe copii cu numele şi cifrele unei călăuze C. F., pentru ca ei să se orienteze cu uşurinţă.

Era un timp când ne obligă să recităm toate gările, şi atât le-am spus în cât ecoul unor şerii mai răzbate şi acum. Şi ce ne-a folosit? De fapt nu ne folosiă, când era vorba să călătorim cu drumul de fier. E mai înţelept, mult mai înţelept, să folosim

www.digibuc.ro

călăuza ce se poate procura cu 10 bani!

* * *

Aş putea să mă opresc aci, în ce priveşte geografia. E clar că păcatul stă în memorizare, nu în cantitatea de materie. Şi memorizarea este impusă copiilor, ei sunt obligaţi să ţină minte până es din şcoală. Iată păcatul. Dacă am îngădui copiilor şi candidaţilor la examene sa consulte atlazul şi călăuza, aţi vedea cât ar fi de uşor, şi cum lucrurile interesante s'ar memora dela sine.

Se vor găsi poate oameni cari vor spune că: „omul instruit" trebuie să ştie câte ceva din toate.

Aceasta e şi părerea mea, întrebare este numai să ni să spună ce se înţelege prin „câte ceva din toate". Şi atunci, trebuie să se scoată o grămadă de lucruri, cari sunt vârîte cu forţa în capetele a mii şi mii de copii, cărora, după eşirea din şcoală, nu li se pot spune „instruiţi".

Proba se poate face uşor. Puneţi pe toţi deputaţii din cameră la un examen. Sper că aceşti domni, foarte grijulii de interesul

www.digibuc.ro

învaţământului, o vor face cu uşurinţă. Care va fi rezultatul? Sper că n'aveţi nici o îndoială. Imprejurarea următoare vă va arăta, dealtfel, calea cea bună.

Intr'o zi, am fost chemat sa-mi spun părerile asupra înv. primar, într'un cerc foarte inteligent şi instruit. Membri ţineau regulat şedinţe, în cari discutau chestiuni foarte importante. M'am dus cu plăcere şi m'am ocupat de chestiunile urmatoare: a) învăţământul nostru este prea scolastic; b) Invăţamântul nostru ar putea să facă mult mai mult pentru desvoltarea inteligenţei şi pentru pregătirea la viaţă.

Natural, am bătut în memorizare, ori unde am găsit-o, şi am svârlit o mulţime de „cunoştinţe trebuincioase unui om instruit".

„Dar", ma întreba unul din membri prezenţi, „nu e trebuincios să se ştie de copii, spre ex. o bună parte a Europei? De câte ori n'au nevoe de aceste cunoştinţe în viaţă şi-n studiile urmatoare!"

„Nevoie?" fu răspunsul meu. „In studiile urmatoare? In viaţă? Sa vedem, toţi aceşti domni sunt cu studii complecte şi'n

www.digibuc.ro

lupta vieţii, toţi au cultură academică şi o practică destul de lungă în medicină, drept, în ştiinţe tehnice. O adunare compusă din doctori în medicina, în litere, în drept, din ingineri, este într'adevăr o adunare inteligentă şi instruită. Mai mult, prezenţa dv. aici probează îndeajuns că chestiunile de actualitate vă interesează foarte mult. Îngăduiţi-mi să cercetez această nevoie şi să vă supun la un examen asupra geografiei Austro-Ungariei?"

Şi fără a aştepta răspunsul am întrebat pe Dr. X.: „Fiţi bun şi-mi spuneţi afluenţii Dunarii".

Această întrebare era foarte îndrăzneaţă, căci nici eu nu ştiam afluenţii Dunarii, ca şi munţii din Austro-Ungaria, cari ar fi fost obiectul unei alte întrebări. Dar îndrăsnisem destul pentru a mă opri; dealtfel mi-am ajuns scopul, căci numai decât mi s'a strigat:

„Destul! Destul!"

Cauza era câştigata.

„Destul!"

Aceşti domni nu îndrăzniau să se aven-

www.digibuc.ro

tureze într'un examen care, bine înţeles, trebuia să-l treacă copiii lor.

Şi dacă doamnele ar fi fost de faţă, mamele copiilor, ar fi strigat sus şi tare:

„Destul!"

Nu e nesimţire a plictisi şi a martiriză fără încetare pe copii, silindu-i sa memorizeze fără interes, distrugându-le plăcerea de a învăţă, întârz'indu-le dezvoltarea, răpindu-le bucuriile recreaţiilor?

„Destul!"

Iată ce-ar trebui să se spună oricărui examinator care pune pe candidat să recite o grămadă de nume, pe cari copiii le-ar păstra mai bine şi mai uşor... în cartea lor.

„Destul!"

Iată ceeace un ministru, sau orice autoritate, ar trebui să ceară examinatorilor cari nu înţeleg deosebirea între creerul unui copil şi o foaie de hârtie tipărită.

Aceasta ar fi trebuit să se propună de mult, să se strige să se ceară până când sistemul nostru de învăţământ şi de examen s'ar fi curăţat de această rană; până când pedagogul, care ar mai fi voit să se

www.digibuc.ro

ocupe de supraîncărcarea memoriei, — ar fi zis:

„Destul! Cauza e câştigată!“

www.digibuc.ro

PARTEA III-a

Iata o frumoasa zi de Iulie! E prea de dimineaţa pentru oráşeni: abia şase ceasuri.

Vrabiile ciripesc fară încetare, este un concert destul de plăcut. El vă dă o impresie de dulceaţă, de lumină de mângâere mai ales în acest aer îmbălsămat, în acest mic colţ al curţii. Veselia se scoboară din arbori, din tufe, depe acoperiş, din toate părţile.

Sturzii ciripesc prin castani şi prin vişini Ce armonie! Parcă ar fi caderea armonioasă a picăturilor de apa, amestecată în tr'un concert dulce şi fermecător.

Turturelele fâlfâe deasupra curţii şi un turturel îubeţ gungunește odată cu apariţia zorilor.

Şi în coteţul porumbeilor este veselie. porumbiţa îşi clocește ouale, curtata de bărbat de dimineaţa până seara. Da, chiar când ne deşteptăm noaptea, auzim gungunitul plăcut de dragoste, în întuneric.

www.digibuc.ro

Cocoşul îşi ciuguleşte penele; n'are nevoie de accentul melodios al turturelului pentru a deştepta gândiri drăgăstoase. E mulţumit şi binecuvintează cu dragostea lui găinile din harem, fericite de mângâerile regelui cu creasta roşie.

Cât sunt de plăcute aceste ore! Un cer albastru pe ici şi colo. Şi peste tot vrăbii drăgălaşe, împodobite frumos.

O pisică se strecoara prin tufe. Iată că a ridicat capul, corpul e plecat spre dreapta; pare că ar fi un tigru. Porumbeii îşi iau sborul, găinile şi puişorii nu se mai mişcă stau împietriţi, pisica îi sperie; vrăbiile continuă să ciripiască pe sus.

—„Bună ziua, Ionel", zice tatăl, unui copilaş de cinci ani care s'a ivit după un arboraş.

—„Nu vreau sa te tulbur dela scris, tată", fu răspunsul cuminte. Credincios ordinului mamei, el se duce în grădină şi se preumblă mai peste tot. Porumbeii nu se sperie! cel mult se depărtează puţin din drum, când el trece.

Iată o nouă apariţie · o fetiţă de treisprezece ani, cu o păpuşe în braţul stâng, o

www.digibuc.ro

carte în mâna dreaptă. Păpuşa e aproape tot atât de mare, ca copila; este cel din urmă dar de ziua ei, căci din mulţimea păpuşilor obişnuite, mici, foarte mici, extrem de mici, lipsia una mare şi îi trebuia înnainte de a termina cu drăguţa-i copilărie... gata să sboare, o simţia bine. Innainte de a dispărea definitiv acest rai al copilăriei, înnainte de a merge, conştient sau nu, pe marele teren al activităţii omeneşti, a trebuit să i se înfăptuiască dorinţa cea mai scumpă. Şi iată că i s'a înfăptuit! Noaptea păpuşa împărtăşeşte patul şi dimineaţa plimbarea în grădină. Aşa e acum, dar sărmana păpuşe trebuie să se mulţumiască cu braţul stâng, căci mâna dreaptă duce o carte, o carte de studiu, de istorie. Locul de onoare îl are *Pluim* [1]). Tăcere, păpuşe, nu mă ţine de vorbă! Tăcere, *Pluim* are cuvântul. Vorbeşte *Pluim*. Tu, tu trebue să taci. Betty trebuie să asculte ce spune *Pluim*, şi tot ce spune trebuie să ştie şi să repete exact. Fii mulţumită, păpuşe,

1) Autor de manuale de istorie foarte cunoscute în Olanda.

www.digibuc.ro

că poţi sa întovăraşeşti pe stăpâna ta, vei învăţa şi tu poate lucruri folositoare. E caraghios? Dar dela păpuşe la copii şi dela copii la păpuşe, nu e decât un pas!

* * *

Idila este turburată.

Betty citeşte mormăind.

Ce citeşte ea?

Ascultaţi.

„Nici în Utrecht nu era totul liniştit, mai ales din cauza ca conţii de Olanda voiau să aibă o influenţă precumpanitoare. Această influenţă era mai mare, în deosebi, asupra episcopului *David de Bourgogne*, care domnia în *Utrecht* sub conducerea tatălui sau *Filip cel Bun* şi a fratelui său *Carol Temerarul*. Când acesta din urmă căzu la *Nancy*, episcopul nu mai putu să-şi păstreze stapânirea şi fugi la *Wijk-bij-Druurstede*. Unul din cei mai credincioşi generali ai lui a fost *Jan voor Schaffelaar*, care şi-a sacrificat viaţa la *Barneveld* în 1482, pentru fericirea a lor săi. Anul următor, Maximilian de Austria restabili din nou pe episcop, care a trebuit să cedeze

www.digibuc.ro

lui Maximilian o mare parte din putere. Urmaşii lui *David de Burgogne* slăbiră din ce în ce, până când domeniul lor căzu în mânile lui *Carol Quintul* (1528)".

Este lecţia 18-a din Pluim, în care copiii de 11—13 ani învaţă cum Gueldre, Utrecht şi Friese au căzut sub stăpânirea lui Carol Quintul.

Iată lecţia pe care fetiţa trebuie s-o înveţe, aşa ca să poată răspunde chestiunilor următoare:

1) Cine se poate compara în Gueldre lui Florent V?

2) Câte partide erau în Gueldre?

3) Ce ştiţi de Adolf de Gueldre?

4) Pentru ce Armand a cedat ducatul lui Carol Temerarul?

5) Ce urmări a avut moartea lui Carol Temerarul, asupra oraşului Gueldre şi Utrecht?

6) Pentru ce influenţa olandeză era aşa de mare sub episcopul David?

7) Ce ştiţi despre Jan von Schaffelaar?

8) Ce partide erau în Frize?

9) Ce se înţelege prin razboiul din Gueldre şi când se sfârşeşte?

www.digibuc.ro

10) Sub ce duci, Gueldre avea mai mare influenţă?

Şi ce mormaie mereu, până când poate să răspundă cu uşurinţă acestor întrebări.

Închide cartea, *Pluim* este pus de-oparte, păpuşa îşi reia drepturile sale, căci copilul are amândouă mâinile libere. Admirabil!

—„Ştii lecţia Betty?“

—„Da, din fericire.“

„Îţi place să înveţi o astfel de lecţie?

—„Bah! puţin îmi pasă! Dar mă întreb pentru ce să cunosc pe toţi aceşti episcopi şi duci!“

—„Dar, de sigur, pentru examen! Una din lucrările scrise ale ultimului examen, pentru şcoala mijlocie, a fost: *Cum casa de Burgogne a urmat în Olanda, Casei de Bavaria?*

—„Fie, dar pentru ce trebuie să ştiu toate astea la examen?

—„Pentru că în şcoala medie trebuie să aprofundezi aceste cunoştinţe,“—

—„In sfârşit—încă odată—pentru ce trebuie sa învăţ toate aceste lucruri?

— Le mai ţii minte?

Chestiune grea pentru un tată, al cărui

www.digibuc.ro

examen e într'un trecut depărtat şi care a studiat în mare pe Wignne.

—„Nu, de sigur."

—„Ai ştiut?

—„Da, foarte bine."

—„Şi acum ai uitat?"

—„In mare parte, da!"

—„Şi pentru ce-a trebuit să 'nveţi?"

—„Ei bine pentru examen!"

Betty suspină. *Ei bine! o grămadă de prostii, tată*". Şi ea îşi continuă drumul cu păpuşa.

* * *

O grămadă de prostii?

Este într'adevăr o grămadă de prostii?

Nu ştiu. Oamenii spun mereu că trebuie să cunoaştem trecutul, pentru a putea contribui la progresul prezentului. Şi-apoi, cărţile de istorie naţională sunt aproape toate de părerea următoare: „nu iubeşti decât ceeace cunoşti bine", aşa că nu poţi iubi nici ţara, nici portul, când nu cunoşti spre ex., că influenţa conţilor de Olanda era mare, mai ales, în Utrecht, pe timpul episcopului David de Burgogne.

www.digibuc.ro

Mi se pare ca asta se înţelege.

Şi acum e sigur că toţi oamenii şi toate femeile din *Ţările de Jos* contribue conştient să desvolte naţiunea noastră în direcţia cea mai bună. Oare ce fac femeile de clasa de jos când stau de vorba la poarta, sau când îşi fac cumpărăturile la zarzavagiu; femeile din clasa de mijloc, când pregătesc masa, supravegheaza spalatul rufelor sau îşi îmbracă copiii; femeile de lume când fac vizite, călatorii, sau stă la concert? Se pretinde că, în aceste ocazii, nu fac altceva decât să se intereseze de evoluţia ţării noastre în linie istorică!

Despre bărbaţi nici nu e îndoiala! Aceasta se vede: întâi din numărul alegătorilor cari se abţin regulat dela vot, şi apoi din grija lor arzatoare de a compará şi a examina dacă fiecare acţiune a guvernului este aprobată de istorie, dacă, spre ex., ea se potriveşte felului în care *Filip cel Bun* a ştiut să facă pe Jaquelina de Bavaria să-şi ia tălpăşiţa. Să mi se erte această vorba urâtă.

Iată cum învăţământul istoriei va folosi mai târziu tineretului. Aş putea să con-

www.digibuc.ro

ving pe mica Betty; i-aş spune ca toţi deputaţii noştri ştiu să raspundă cât se poate de bine acestor chestiuni din *Pluim*, mai ales după ce le-au revăzut, că numai această cauză ştiu să discute sanătos toate proectele de lege ale guvernului. Tot aşa şi alegatorii — afara de tatal ei, dar el nu pacătueşte din exces de inteligenţa — sunt gata în orice moment să raspundă cât mai bine la toate chestiunile din *Pluim*, şi ca prin urmare au păreri foarte luminate şi foarte originale asupra tutulor chestiunilor la ordinea zilei. Tot aşa femeile noi din care Betty va voi să facă parte — nu vor putea vota dacă nu cunosc pe *Pluim* întreg, pe degete. Iată pentru ce se studiază istoria naţională!

Când copilul va fi bine convins de toate aceste adevaruri, îi voi vorbi despre dragostea de ţara şi de neam, despre patriotism, care era socotit când-va „înnascut", dar pe care autorii noştri de istorie pentru şcoli voesc să-l înveţe numai prin cunoaşterea trecutului naţiunii, socotind că acest patriotism a crescut în proporţiuni foarte mari dela introducerea acestei ramuri în

www.digibuc.ro

programul de studii. In trecut, când acest învățământ nu era predat ca acum, oamenii nu-și iubiau atât de mult țara, ei nu simțiau nevoia de libertate, de neatîrnare, și acum merg chiar în foc pentru independența Burilor, numai pentru că acești „frați", din Africa de Sud, sunt în legătură cu istoria noastră națională. De ce vă miraţi? Dacă copiii trebue să cunoască chestiunile de succesiune, la o epocă atât de depărtată, și dacă sunt obligați să le aibe veșnic în minte, să memorizeze date și să se siliască să nu le uite, cum vreți să nu fie animați de cea mai arzătoare dragoste pentru țara strămoșilor lor? Da, ei vor uita chiar păpușile, pentru a-și concentra tot interesul asupra unui episcop. — David de Bourgogne — care va trebui să fie prea onorat în mormântul lui.

* * *

Da, într'adevăr, cred că e o grămadă de prostii!

Toți Neerlande ii — din clasele de sus și de jos, toți cei cari au învățat istorie—să aibă curagiul să mărturisească ce țin minte

www.digibuc.ro

din toate faptele istorice, din toate legăturile de succesiune ce arătai mai adineauri, să ne arăte ce-a câştigat inteligenţa şi caracterul lor; să nu ne ascundă nici chinul suferit în tinereţe din cauza acestei memorizări—aşa zisă ştiinţifica.

Dar mi se pare că nu îndrăznim să fim sinceri. Ne place mai bine sa pozăm în savanţi. Unul se fereşte de altul. Şi toţi se silesc sa păstreze această educaţie câştigată cu mare greutate.

Învăţătorii din clasele superioare, când predau, au ocazie să rememoreze aceste fapte; dar ceilalţi membri ai personalului didactic, directorul, ajung mai ignoranţi decât elevii lor. De multe ori, directorului i-a fost ruşine de neştiinţa lui, mai ales când auzia răspunsurile clare şi precise ale copiilor din clasele superioare.

Să cunoaştem temeinicia acestor experienţe şi să încercam să ne folosim.

La multe examene, de învăţători, unula din examinatori, ascultând puţin ce face celalt, se convingeă că, dacă el ar trebui să încerce acum examenul, ar fi respins. Dar acest pericol a trecut pentru examinator:

www.digibuc.ro

el are dreptul sa uite. Cu candidatul este altceva, E adevărat, că şi el, dacă a reuşit, poate sa uite după câteva minute.

Nu ştiu dacă spre ex. profesorul de istorie se duce să viziteze pe cel de ştiinţe naturale, în momentul când examinează pe un elev, sau un candidat. Dacă se duce, bănuesc ca e cuprins de un adânc respect pentrú candidat, că-i admiră numărul mare de cunoştinţe la ştiinţe naturale; dar acest respect, sau admiraţie, dispar ca prin farmec, când profesorul de istorie compară neştiinţa candidatului de istorie — cu propria lui ştiinţa.

Va rog, sa spunem cinstit aceste fapte. Poate vom ajunge să măturăm „grămada de prostii". trebue sa-i punem odată capăt. E peste putinţa să continuăm veşnic acest mecanism care tâmpeşte

Şi se poate face, chiar, pastrând examenele, chiar păstrând sau desvoltând materiile actuale. Nu, să se ştie, nu e nici o greşeală în ceeace priveşte cantitatea materiei. Ori cât am alege cunoştinţele, învăţământul ar fi greşit dacă am stărui sa cerem—în orice clipă copiilor, să fie stăpâni

www.digibuc.ro

pe cele ce-au învăţat. „Cândva“ îmi spunea un coleg, copiii îmi trebuiau să cunoască toate excepţiile la regulile gramaticale; astăzi trebuie sa memoreze numărul petalelor şi al staminelor dela toate florile de pe câmp, Aceste cunoştinţe îi urmează mai bine pentru lupta vieţii? Desigur, nu. Dar dacă nu i-am sili sa memoreze nici staminele. nici excepţiile? Nici o greşală nouă nu justifică pe cea veche!

Dar dacă i-am lăsă liberi să le memoreze sau să le uite?

Credeţi că examenul ar fi imposibil?

Staţi, e vremea sa ne întoarcem puţin la micuţul nostru prieten, pe care l-am lăsat luptându-se cu examinatorul de geografie, iată'l acum st nd de vorbă cu examinatorul de istorie, un savant renumit, dar care, când scrie este totdeauna înconjurat de cărţi şi hârtii, din cari îşi ia elementele. Iată memoria lui.

Sa-l ascultăm puţin.

* * *

—„In ce carte ai studiat istoria copile“?

—„In Pluim, domnule“.

—„Da, Pluim mi se pare că e la modă astăzi.

Ai fi putut cădeà mai rău. Ţi se pare greu?

—„Câteodată, domnule, dar atunci ne xplică învăţătorul“.

www.digibuc.ro

—„Atunci ai citit lecţia 18-a? Caut-o şi citeşte-mi puţin".

Candidatul începe:

—„Cum văzuram, contele de Gueldre îşi mărise posesiile prin căsatoria lui cu moştenitoarea contelui de Zutphen".

—„Un minut! Iată harta Ţărilor de jos, din acea epocă. Unde este Gueldre? şi Zutphen?

Foarte bine! Zutphen mai e şi astăzi?

—„Da, domnule".

—„E tot un comitat"?

—„Nu, domnule, un oraş".

—„Acest oraş are legături cu vechiul comitat"?

—„Da, el e fosta capitala comitatului".

—„Şi unde este acum acest comitat"?

—„El a fost mai întâi unit cu comitatul Gueldre".

—„De unde ştii"?

—„Aşa e scris aici, domnule. Contele de Gueldre s'a căsătorit cu moştenitoarea contelui Zutphen".

—„Pentru ce această princesă se chiamă moştenitoare"?

—„Pentru că moştenia pământul tatălui său".

—„Vezi ceva deosebit în acest fapt"?

„Nu, domnule, de obicei copiii moştenesc pe părinţii lor".

—„Nu totdeauna"?

www.digibuc.ro

—„Cel mare totdeauna, domnule".

—„Bine... Hm... hm.,. Ai auzit, acum câţi-vă ani, de o moştenitoare de un rang înnalt"?

—„ E vorba despre regină" ?

—„Da. Şi pentru ce era moştenitoare ?

—„Pentru că ea moştenia ţara dela tatăl ei".

—„Şi cu cine s'a maritat?"

—„Cu ducele de Mecklemburg Schwerinn"

—„Ţările de jos au acum şi ţinutul Mecklemburg Schwerinn ?"

—„Nu, domnule".

—„Pentru ce?"

—„Pentruca ducele nu erà moştenitorul tronului".

—„Bine. Citeşte mai departe".

— Candidatul citeşte:

—„Unul din urmaşii lui, Renaud al II-lea, obţinu la 1339 privilegiul de a ridica comitatul la rangul de ducat".

—„Şi pentruce era un privilegiu"?

—„Pentrucă un ducat este mai mult de cât un comitat".

—„Şi dela cine a obţinut el privilegiul" ?

—„Dela împăratul Germaniei".

—„Bine, mai departe".

—„Ca şi Florent al V-lea din Olanda, el dădu numeroase privilegii clasei a III-a şi micşoră astfel simţitor puterea nobililor".

—„Iată că e vorba iar de privilegii. Cine le-a dat" ?

www.digibuc.ro

—„Ducele de Gueldre".
—„Cui"?
—„Clasei a III-a".
—„Ce însemnează asta"?
—„Clasa III-a? Erau țăranii liberi și burghezii".
—„Ce însemnează burghez"?
—„Locuitor dela oraș"?
—„Și de ce se chiamă așà"?
—„Pentru că locuesc în burg (oraș)".
—„Foarte bine! Dar spune-mi ce era clasa I-a, clasa II-a"?
—„Cred că prima clasă cuprindeà pe nobili și a doua pe preoți".
—, Socotesc că nu greșiți. Ai putea să-mi spui câte-va privilegii? Nu sunt în carte?
—„Da, domnule, mai înnainte. Imi ingăduiți să caut"?
—„De sigur, micule"!
Copilul începu să răsfoiască.
—„Iată la pag. 34, domnule".
—„Ei bine, citește".
„Printre aceste privilegii, contele îngădui, între altele, burghezilor, să-și aleagă administrația, să se căsătoriască după voința lor, să nu fie chemați de nici un tribunal strein, să nu fie închiși pe nedrept, să poată face târguri, etc., privilegii importante".
—„Astăzi cum e"?
—„Fiecare comună se administrează singură, se fac căsătorii după voie..."

www.digibuc.ro

Cu chestiunea tribunalelor nu era familiarizat copilul.

—„Acum spune-mi dacă dorești un privilegiu pentru școlari"?

—„Da domnule".

—„Care" ?

—„Să nu mai fie siliți să țină minte date".

—„Asta ți se pare atât de greu? Pentru ce„?

—„Le uit mereu, domnule".

—„Ei bine, eu cunosc o data pe care n-o vei uita niciodată. Când s'a născut mama ta"?

—„Nu știu, domnule".

—„Ce spui? Dar Carol Quintul"?

—„La 1500, în Gand".

—„Cum, tu ții mai mult la Carol Quintul, decât la mama ta"?

—„Deloc, domnule, dar nu se întreabă niciodată la examene date nașterii mamei".

—„Bine, copilule. Dutu repede acasă și întreabă pe mama ta, dacă nu e geloasă pe Carol Quintul".

www.digibuc.ro

PARTEA IV-a

O frumoasă sară de Iulie.

Toată ziua a fost o căldură înnăbuşitoare în clasă.

Soarele băteà în ferestre: parcă eram într'o seră caldă.

Vre-o patruzeci de şcolari stau moleşiţi pe bănci.

Erà pâclă mare.

Dar iată şi seara. Soarele se scoborise încet, încet. Albastrul închis al cerului se luminase. Stelele apăruseră. Mai întâi câte-và, pe nesimţite; dar mai apoi mii de scânteieri cuprinse cerul. Ce bine e să te odihneşti sub cerul înstelat!

Aerul s'a răcorit. In această linişte, numai liliacul pleacă la vânătoare. Peste tot tăcere, repaos, peste tot somnul adânc după oboselile zilei.

Peste tot?

Intr'o cămăruţă, care se numeşte cabinet de studiu, un tânăr de 20 ani se sileşte să înţeleagă ce-a putut să fie un „privilegiu": privilegiul „de a puteà să se dezvolte, să crească". El nu poate să se bucure de aerul îmbălsămat al serii, căci citeşte pentru examenul de director.

După lupta din clasă, îi rămâne aceea din „cabinetul de studiu", unde trebuie să continue să se mai dezvolte, mereu, mereu, sub lumina lămpii.

www.digibuc.ro

S'a desbrăcat de haină, de vestă, de guler. Zadarnic! Nu se poate răcori.

Deschide fereastra, sperând că atmosfera înnabuşitoare a camerei va dispare.

Dar nu, lampa, lampa e ca un soare care radiază căldură. Nu mai poate răbda. Şi, totuş, trebuie!

Ziua examenului se apropie. Incă o săptămână. Şi până atunci trebuie să ştie toate. Toate, toate! Of! şi istoria.

In acest studiu al istoriei, nenorocitul n'are decât o consolaţie: a trăi acum şi nu după o sută de ani In mijlocul nenorocirii lui, plânge pe cei cari nu s'au născut încă, şi cari, după o sută de ani, vor avea un secol mai mult să-l studieze pentru „dezvoltarea lor intelectuală". Şi în fundul inimii se simţia plin de recunoştinţă că nu aparţine generaţiilor viitoare.

Acum a ajuns la războiul de liberare al Americei. Aceste războaie de liberare, minuni! Antichitatea avea evul mediu, avea epoce modernă, contimporană, actuală, avea, au încă. Superb! Dar pentru ce aceste minunate lupte trebuie să împovăreze pe sărmanii învăţători cu greutatea numelor şi datelor? Nume de generali învingători, nume de generali învinşi, nume de localităţi mici, de râuri mici, martori ai luptelor, şi date: ani, luni şi zile!

Ideia de *luptă* pentru libertate, *cauza*,

www.digibuc.ro

convingerea însufleţita, cine ar voi să sacrifice totul pe altarul sfintei libertăţi! *Ideia*, nu ajunge? Nu ţâşneşte din idee forţa educativa, chiar a învăţatorului?

Dar nu, nu se trec examenele cu *ideile!*

Ideile sunt chiar periculoase! El ar putea să verse în sufletul învăţătorilor prea multa dragoste de libertate. La oparte cu ideile deci: nume multe şi date, ca sa se înnăbuşe ideia, cum e înnăbuşit fluturele între două degete noduroase: sa moara ideia!

Şi iata pe tânarul nostru, care se deşală cu războiul pentru liberarea Americii, iar lampa îi trimete mereu pâcla razelor sale.

Iată-i libertatea! Il paralizea!

* * *

Imi amintesc înca timpul în care şi eu lucram la „cultura mea generală", la „dezvoltarea inteligenţei mele", răsfoind în fiecare seara, plin de resemnare, aceste manuale, amalgame de fapte, îngrămădiri de note istorice, geografice, empirice; timpul în care istoria omenirii împovăra masa mea cu un volum de 400 pagini, şi în care trebuia să ma ocum fară răgaz, s-o mut în sărmanul meu cap.

Şi de atunci îmi spuneam:

www.digibuc.ro

Cum se poate! Istoria tutulor popoarelor şi din toate timpurile se găsià condensată într'un asemenea volum? Şi nu numai faptele, dar şi împrejurarile, chiar şi consideraţiile! Cât n'am da să posedàm istoria *adevărată* a unui singur om! Povestirea foarte exacta a tutulor acţiunilor lui, cu motivele lui sufleteşti şi împrejurările exterioare cari l-au silit. Chiar propria-mi viaţa mi se pare misterioasă din multe puncte de vedere, şi nu înţeleg decât rar cauzele acţiilor altora. Şi totuş, tot ce tràise şi lucrase în popoare, tot ce angajase şi silise personagiile istorice la acţiune, tot era condesat aci, în 400 pagini? Cum vor fi izbutit autorii manualelor să ştie toate astea? Cum vor fi putut să condenseze, într'un volum de doua degete, atâtea chestiuni?

Şi atunci suspinam:

Nu înţeleg nimic, nimic, absolut nimic. Este adevărat ca înţeleg *cuvintele* din carte, dar mă pierd dacă vreau să-mi reprezint ceeace descriu, sa reflectezi, să trăiesc viaţa ce-o zugrăveşte. Atunci îmi dam seama că toată ştiinţa autorulni nu era decât aparentă, ca nu-mi rămâne decât să repet cuvintele lui, cum şi el — poate — repetà cuvintele în faţa elevilor, pentru ca şi ei să le repete pe ale mele. Şi aceasta înseamnă omenire cu judecată, când nu e decât o colivie de papagali! Această istorie n'are

www.digibuc.ro

nici cea mai mica înrâurire asupra purtării mele, asupra modului cum privesc viaţa. Când încerc să transform *cuvântul* istorie în viaţă umana, cartea ma părăseşte ruşinos. Insfârşit, pentru că nu se poate altfel, cu Dumnezeu înnainte! Mă voi mărgini la vorbe, le voi repetà mereu, până când voi şti şi pagina pe care se găseşte cutare rând şi chiar dacă se găseşte la capul sau la sfârşitul paginii,

Şi mi-a reuşit.

Dar am facut un jurământ:

Dacă, vreodată, voi aveà ocazia să spun ceva în această lume; dacă, după ce m-am abrutizat prin această cultură, voi ocupà o poziţie superioară, voi lucrà cu toată scârba şi groaza cult vatà în mine, că combat această greşală neertată, prostie, a civilizaţiei noastre. Poate vorbele mele vomerge în vânt: cultura petrificată este tot aşa de tare, tot aşa de nesimţitoare ca şi natura petrificată, şi ştâncile domeniului spiritual sunt tot aşa de numeroase ca şi cele din domeniul material. Fiecare civilizaţia pare că e condamnată să degenereze în adoraţia formelor. Cine ştie însă dacă nu se va găsi cinevà, care să se mângâe auzindu-mă! Poate se va simţi bine în mijlocul vestejelii artificiale a minţii sale, în mijlocul prafului bolnăvicios al şcoalei, când va aflà că şi alţii au trebuit să treacă prin a-

www.digibuc.ro

semenea faze, fără ca să-şi fi pierdut limpeziunea cugetării şi individualitatea proprie, când va şti că se gasesc bătrâni cari îi întinde mâna să'l scoată din dezgustul profund şi îndreptăţit, pentru tot ce este memorizare.

* * *

—„Ei bine, Elizo, cum stai cu istoria“ ?— întrebai pe o fostă elevă, trei luni după ce luase diploma de şef de şcoală“.

Un râs vesel răsuna.—„Evaporată în mare parte“ !—

—„Rău ai învăţat-o.

—„Şi d-v., cum staţi cu istoria“? întrebă ea cu un aer triumfător.

—„Asta nu te priveşte. Sunt de mult director de şcoală, cunoştinţele mele sunt mai solide decât podul de peste râu. Nici nu ţi-e îngăduit să te îndoeşti“.

—„Să-i încercăm soliditatea“?

—„De loc ! Dar tu, tu eşti încă tânără ; Dumnezeu ştie ce examene va trebui să mai treci, şi trebuie să ţii minte tot ce-ai învăţat“.

—„Vreţi să fiu sinceră? Nu-mi pasă de tot talmeş-balmeşul istoric“.

—„Ho ! Pentru ce n'ai spus-o examinatorului“ ?

—„Mulţumesc de sfat, ar fi fost singurul mijloc de a cădea la dipiomă“.

www.digibuc.ro

—„Ei, şi dacă s'ar fi întâmplat"?

—„Aş fi pierdut 100 fiorini pe an".

—„Nu privesc tot aşà lucrul. De ce să vorbim mereu de bani! Vreau să spun ca posesiunea acestei diplome n'a putut să contribuie întru nimic la fericirea ta".

—„Din contră, este foarte greu sa trăeşti cu un salariu mic".

—„Deci pentru bani, numai pentru bani ai învaţat"?

—„De sigur. Nu vei fi crezând că mi-am pierdut serile, ani de zile, pentru altceva! Toţi oamenii din secolele trecute mă lasă nepăsatoare; au murit: doarmă în pace"!

—„Totuş, Elizo,—istoria este şcoala naţiunilor... şi—în trecut se vede prezentul..."

—„Perfect, şi-n prezent viitorul. Dar aceasta este peste puterile mele. D-ta ce crezi?

—„Nu se pun astfel de chestiuni la oameni cu situaţie".

—„Să admit. Dar spuneţi-mi ce mai putem şti. Studiem:

a) istoria naţională;

b) istoria organizaţiei noastre politice;

c) istoria universală a Chinezilor, Grecilor, Romanilor, a tuturor popoarelor Europei, chiar a Americei. Ce pagubă că s'a mai descoperit şi America!

a)...

„Cred că ajunge".

www.digibuc.ro

„Deloc“ :

d) istoria literaturii.

—„Insfârşit s'a ispravit“ !

—„De loc“ !

e) istoria pe-da-go-giei, Basedou, Pestalozzi, Locke, *mens sana in corpore sano...*“

—„Iată tot“!

—„Greşeală“!

f) istoria legislaţiei şcolare.

Insfârşit s'a isprăvit. Spuneţi cinstit acum ce-mi foloseşte toate astea? Mai adăogaţi geografia Ţărilor de jos, a Indiilor neerlandeze, a celor cinci parţi ale lumii, geografia naturală şi geografia politică; matematici, gramatică, etc., etc. E îngrozitor! „Şi adăogă cu tristeţe“ : In fiecare an sunt o grămadă de victime... Da, Locke aveà dreptate; o minte sănătoasa într'un corp sănătos. Iată pentru ce institutorii construesc sanatorii“,

—„Nu văd legătura“.

—„Este un adevărat macel. Trebuià sa ne înveţe că Locke erà bine inspirat, când punea idealul în „minte sănătoasă în corp sănătos“. Şi ce facem noi? Slabim corpul şi paralizăm sufletul. Şi după această minunată acţiune se construesc aziluri pentru institutorii neurastenici“ !

—„Ce spui“ ?

—„Nu mai zice nimic ! Priveşte acum pe examinatorii cu aerele lor de savanţi... Dar

www.digibuc.ro

iertaţimă, mi se pare că aţi fost şi d-v. vre-odată în comisia de examinare".

—„Nu te sfii, continuă".

—„Da, iată, ne despoaie de pene, şi le scoate una câte una, fără a ţine seama că ne doare, că suntem vii.

—„Nu cumva eşti ă pasare"?

—„Da, sunt! Vreau să zbor liberă în aerul răcoros, să mă mişc veselă în atmosfera plină de lumină a vieţii fericite. Dar nu, trebuie să ne bage la o colivie, să ne lege de-o bancă, şi să ne scoată penele"...

—„Aproape să te lase fără păr".

—„Eliza începu să râdă". Nu este aşa că pierdem multe pene? Informaţi-va la sanatorii".

—„Sanatoriul tău mă face să-mi aduc aminte de nişte versuri ale lui *Laurillard*".

—„Cari"?

—„Apropos de Crucea-Roşie":

—Ce de griji pentru luptătorii răniţi!

In veacul nostru simţirile sunt foarte delicate!

Este adevărat, dar să vedem: dacă nu s'ar mai face răni. Nu ar fi mult mai bine?

—„Da, da! Iata versuri cari ar trebui să figureze pe frontispiciul fiecărui sanatoriu. Mai mult: pe orice clădire unde se depun examene!"

—„Ar fi mai bine să se dea aceste versuri ca subiect de compoziţie: *desvoltaţi şi aplicaţi*... etc.".

www.digibuc.ro

—„Admirabil. Dar ce-ar fi cu asta? Aceşti domni n'au pe Locke şi *mens sana?*"

—„Ce vrei să spui?"

—„Că aceşti examinatori atât de competinţi ştiu toate astea, sau trebuie sa ştie, ca şi noi. Oare credeţi, poate, că toată aceasta înţelepciune nu serveşte decât sa fie învăţată pe de rost?"

* * *

Elizo, scumpa mea elevă, ai dreptate! Sute şi mii gândesc ca tine. Ei traesc mâhniţi şi disperaţi, ar voi să sugrume dintr'o dată întregul nostru sistem de învaţământ, acest sistem respingător de îndopare şi dresaj, cu respectul lui pentru scolastică şi memorizare. Dar vai! nu pot.

Da, fetiţa mea, toată această înţelepciune nu foloseşte decât să fie memorizată! Aceasta te mira?

Iată, cantitatea de înţelepciune este totdauna foarte mică, şi rămâne mereu aceiaşi, cu toate ca ani trec după ani, secole se scurg după secole. *Cunoştinţa* se măreşte şi se îngrămadeşte, dar *înţelepciunea* rămâne neschimbătoare. Sunt mulţi cari predică; mulţimea îi ascultă, îi aplaudă şi nimic mai mult. Este adevărat că nimic mai uşor decât a predica: te convingi lesne, dar aplici foarte greu.

Un program aplicat valorează mai mult decât vagoane de teorie!

www.digibuc.ro

Nu este tot aşa în morală? Cunoaştem teoria, o predicăm, o aprobam. Dar o practicam? Numai Cristos, unind acţiunea cu teoria, a creiat o creştinatate care vorbeşte, asculta, dar nu aplica. Este aşa de uşor sa adori! Dar supunerea preţueşte mai mult decât sacrificiul.

Să nu fim, deci, prea mâlniţi că înţelepciunea pedagogică nu este pusa în practica de înşişi pedagogii, cu toate că o examinează la alţii.

Să lucram mai bine. Să începem a trăi cât putem mai în conformitate cu teoriile noastre, sa stăruim: exemplul va fi, poate, mai fecund decât învaţătura, iată cel mai bun sfat ce se poate da.

Cuvântul care cântăreşte mai mult, este *acţiunea*.

— SFÂRŞIT —

Câmpulung
21 Noembrie 1914

www.digibuc.ro

farmecă—pe copii ca și pe cei în vârstă—și nu e cititor, chiar matur, care începând-o—din curiozitate — să n'o continue cu un interes crescând până la sfârșit.

Vasilache, fire ușuratică, pornită mai mult spre rău decât spre bine, gata să se ia după toți neascultătorii, fără dor de carte și de muncă, fuge de acasă și după multe suferințe ce le-a îndurat, zâna lui ocrotitoare îl transformă într'un copil cuminte, silitor, harnic, învață bine, etc. Un volum cu peste 200 figuri cari ilustrează pățaniile lui.

Colomb. Istorioare pentru copii.. 17

Conan Doyle. Aventurile lui Sherlok Holmes 31

» Alte aventuri 36

Constant Benjamin. Adolf, roman . . . . . 767-767 b

Conta Vasile. Teoria fatalismului 888-89 b

Despre sistemul lui de filozofie s'a vorbit foarte mult pe vremuri, în publicațiile speciale din străinătate, ca și la noi în țară. Acest mare cugetător, pe care o moarte prea timpurie ni l-a răpit, își are locul său în istoria cugetării filozofice.

Coppée Fr. Poveste tristă . . . . 103—4

» Lăutarul din Cremona și Pater în versuri, trad. de Traian Demetrescu 419

» Prietene 52

» Vinovatul, roman . . . . . 781—4

» O tinerețe întreagă, roman . 1082-84

www.digibuc.ro

No.

Corneille. Cidul, traducere în versuri de St. O. Iosif 651
Coșbuc G. Antologia sancrită . . 285
Coșoi H. Poveștile râului 513
Courteline George. Liniștea casei, Taina familiei, comedii trad. de I. A. Basarabescu . 1105
Creangă I. Povestiri I 28
» Moș Nichifor II 29
» Stan Pățitul III 30
» Harap Alb IV 31
» Amintiri din copilărie . . . 82-3
In aceste volume de povești, schițe și amintiri, se întrevede talentul de mare scriitor al acestui iscusit moldovean al cărui dar de a povesti n'a fost încă de nimeni întrecut.
» Cuvinte și mărturii despre Ion Creangă de Furtună D. . 960
Daudet Alphonse. Aventurile lui Tartarin din Tarascon . 394—395
» Fromont și Risler, vestit roman de moravuri pariziene, în care se oglindește foarte bine lupta între simțimântul datoriei și binelui cu cel al nerecunoștinței și al răutății sufletești . . . . . 851—4 b.
» Jack. Cel mai mare roman al său și poate cel mai trist. E o odisee înduioșătoare și în acelaș timp grozavă, povestea micului Jak sacrificat de o mamă care nu știe să-l iubească. Trad. de H. G. Lecca . 634-39 b
» Piciul. Piciul nu e decât Petit-chosse, celebru roman scris de cel mai simpatic autor francez: Alphonse Daudet. 971-73 b

www.digibuc.ro